

ODKRYJ ESPERANTO

FASCYNUJĄCY JĘZYK

Treść

Podstawowe informacje o esperancie	03
Krótki zarys językowy esperanta.....	10
Osobiste wypowiedzi na temat esperanta	12
Zamenhof, inicjator esperanta	17
Esperanto z psychologicznego punktu widzenia	19
Najczęściej zadawane pytania dotyczące esperanta	21
Informacje na temat esperanta w Polsce.....	23

Drogi Czytelniku,

czy nie miałeś kiedyś ochoty opowiedzieć innym o filmie albo książce, które Tobą poruszyły? Z nami jest podobnie: chcemy Ci opowiedzieć o esperancie. Bardzo lubimy ten język i chcemy, żeby również inni wiedzieli o jego istnieniu i o tym, jak przydaje się w kontaktach międzynarodowych.

"My", czyli ludzie z różnych krajów, używający często esperanta w kontaktach międzynarodowych. Poza tym aktywnie udzielamy się w organizacjach, które współpracowały przy opracowaniu tej broszury: E@I i ILEI (patrz str. 7).

Zawartość składa się z siedmiu części. Najpierw przedstawiamy kilka podstawowych informacji o esperancie. Później następuje krótka prezentacja esperanta od strony językowej. Trzecia część to osobiste wypowiedzi ludzi, którzy często posługują się esperantem. Część czwarta jest krótkim opisem pracy L. Zamenhofa, który stworzył podstawy esperanta. Część piąta to wypowiedź psychologa na temat komunikacji międzynarodowej i esperanta pod kątem psychologicznym. W szóstej odpowiadamy na często zadawane pytania. W siódmej znajdziesz informacje na temat zorganizowanej aktywności esperantystów w Polsce.

Jak wspomnieliśmy, bardzo lubimy esperanto, dlatego bardzo nas ucieszy, jeśli ta broszura zainteresuje Cię nieco tym fascynującym językiem.

Przyjemnej lektury!

Zespół E@I

PS: Gdybyś po przeczytaniu tej broszury miał ochotę przejrzeć nowości związane z esperantem, zajrzyj na www.aktuale.info.

aktuale.info

Broszura została przetłumaczona z esperanta przez Czesława Żadziłko. Korekta: Janusz Myzik i Łukasz Żebrowski.
Szata graficzna: Stano Marček.

Projekt otrzymał wsparcie finansowe fundacji Olle Olsson oraz fundacji Ido ku pamięci Hellmuta Röhnischa. Polska wersja językowa została opracowana i wydrukowana ze środków FRSE - Narodowej Agencji programu GRUNDTVIG "Uczenie się przez całe życie". Broszurę w wielu językach można pobierać bez ograniczeń ze strony www.ikso.net/broshuro. Można ją kopiować, rozdawać i używać w celach niekomercyjnych pod warunkiem, że będzie kopiowana bez zmian włącznie z tym tekstem dotyczącym praw autorskich. Inne wykorzystanie zawartości możliwe jest tylko za zgodą E@I oraz ILEI, w tym celu prosimy o kontakt z nami pod adresem broshuro@ikso.net.

Podstawowe informacje o esperancie

Esperanto jest językiem jak każdy inny. Można w nim wyrażać uczucia i myśli, podobnie jak w innych językach. W esperanto można śpiewać, tworzyć poezję, kłócić się, kochać, plotkować, żartować, dyskutować na tematy naukowe, pocieszać, bawić się itp.

W esperanto można również pisać, oto kilka przykładów:

- ◆ Esperanto estas lingvo. (= Esperanto jest językiem.)
- ◆ Ni havas revon. (= Mamy marzenie.)
- ◆ La suno brilas. (= Słońce świeci.)
- ◆ Ĉu vi vidas min? (= Widzisz mnie?)
- ◆ Jes, mi vidas vin. (= Tak, widzę cię.)
- ◆ Mi amas vin! (= Kocham cię!)

Języki narodowe należą do poszczególnych grup etnicznych. Na przykład węgierski należy do Węgrów, portugalski do Brazylijczyków i Portugalczyków, japoński do Japończyków itd.

Z esperantem jest inaczej: nie należy ono do określonego narodu czy grupy etnicznej, tylko do wszystkich, którzy się go nauczyli, niezależnie od narodowości, miejsca zamieszkania itp. Esperanto nie jest językiem narodowym, tylko językiem międzynarodowym używanym na całym świecie.

Głównym celem esperanta jest ułatwienie kontaktów między ludźmi, którzy nie mają wspólnego języka ojczystego czy krajowego. Z naszych doświadczeń wynika, że esperanto jest szczególnie przydatne w komunikacji pomiędzy "zwykłymi ludźmi", którzy interesują się innymi krajami i narodami.

"Dla mnie esperanto jest wspaniałym językiem do utrzymywania kontaktów z przyjaciółmi z wielu krajów i do pracy nad międzynarodowymi projektami."

Peter Baláž
koordynator E@I

Podstawy esperanta opracował jeden człowiek, L. Zamenhof. W starannej, twórczej pracy trwającej ok. 10 lat inspirował się językami narodowymi. Dopiero gdy poczuł, że język posiadał "własnego ducha", zapragnął przedstawić go szerszemu gremium. Stało się to w roku 1887 poprzez wydanie książeczki zatytułowanej *Lingvo Internacia* (Język Międzynarodowy).

W swej książeczce Zamenhof użył pseudonimu Doktoro Esperanto (Doktor mający nadzieję); później słowo "esperanto" stało się nazwą samego języka. W kolejnych latach broszura rozeszła się wśród amatorów języków i idealistów w wielu krajach – nauczyli się oni języka i zaczęli go używać w międzynarodowych kontaktach. W ten sposób esperanto stopniowo ewoluowało od projektu pojedynczego człowieka do żywego języka międzynarodowego. Dzisiaj esperanto jest używane i cenione przez setki tysięcy lub nawet miliony ludzi.

Może brzmieć dość niewiarygodnie, że projekt stworzony przez jednego człowieka zdołał wyewoluować do roli żyjącego języka międzynarodowego, używanego przez wielu ludzi, prawda? Ta broszura krótko wyjaśnia, jak i dlaczego tak się stało oraz pokazuje, w jaki sposób esperanta używa się dziś na całym świecie. Przeczytaj, a wkrótce będziesz wiedział więcej o Lingvo Internacia (pierwotna nazwa esperanta).

L. Zamenhof (1859-1917),
inicjator esperanta

Dziedziny zastosowań esperanta

Ludzie używają esperanta na co dzień w różny sposób, np. w podróży, na konferencjach, w Internecie, w pracy czy w życiu rodzinnym.

"Rozmawiając z dziećmi używam serbskiego, na studiach angielskiego, poza domem szwedzkiego, a w pracy i z mężem esperanta. Wszystkie języki mają swoje zalety i wady. Z tych czterech języków właśnie esperanto daje mi największe poczucie komfortu."

Sonja Petrović Lundberg,
koordynatorka www.lernu.net

Zazwyczaj esperanta używa się z ludźmi, którzy mają inny język ojczysty niż my. W takich kontaktach esperanto funkcjonuje jako "język-pomost" między ludźmi z innych środowisk językowych. Silną stroną esperanta jest właśnie to, że dobrze spełnia ono funkcję "mostu", "spoiwa" między ludźmi w kontaktach międzynarodowych.

Esperanta używa się m.in. na międzynarodowych imprezach esperanckich. Spotkania z ludźmi z różnych krajów i dyskusje z nimi, wymiana poglądów, śpiewy, tańce, wycieczki itd. to ulubione zajęcia wielu użytkowników esperanta. (Przykłady takich imprez znajdziecie dalej.)

Innym sposobem używania esperanta jest podróż do obcego kraju i bezpłatne nocowanie u esperantystów. Mieszkając w domach zwykłych ludzi, można sobie wyrobić lepszy obraz tamtejszych warunków i zwyczajów, niż nocując w hotelu. Istnieje sieć gościnnych użytkowników esperanta o nazwie "Pasporta Servo". Liczy ona ok. 1200 adresów w ponad 90 krajach.

Chyba najfajniejszą sprawą w Pasporta Servo jest to, że nie trzeba dokładnie planować podróży. Można spontanicznie kierować się tam, gdzie się chce, według własnego widzimisię.

Amanda Higley, USA,
która podróżowała po Europie przez 16 miesięcy i zapłaciła tylko za trzy noclegi.

Trzeci sposób używania esperanta to korespondowanie z esperantystami, listownie albo przez Internet, aby szybko i łatwo nawiązać kontakty z ludźmi z innych krajów.

"Internet usuwa dystans fizyczny, a esperanto językowy. Internet i esperanto to wspaniała para do komunikacji międzynarodowej!"

Henning Sato von Rosen,
jeden z założycieli E@I

Esperanta można też używać, udzielając się w ruchu esperanckim, walcząc o lepszy świat, czytając aktualności przekazywane bezpośrednio z miejsca zdarzenia albo rozkoszując się lekturą książek napisanych w mało popularnych językach, które nie zostały przetłumaczone na Twój język, ale na esperanto tak.

Międzynarodowe imprezy esperanckie

Oto kilka przykładów popularnych międzynarodowych imprez esperanckich na świecie:

SPOTKANIE W HIMALAJACH

Spotkanie w Himalajach ma charakter mocno turystyczny. Zapoznaje uczestników z życiem i turystycznymi atrakcjami Nepalu pod kierunkiem miejscowych esperantystów. Zazwyczaj robi się nieco dłuższą wycieczkę poza Katmandu, stolicę Nepalu, na której nepalscy i zagraniczni esperantyści mają okazję poznać się, spędzić ze sobą trochę czasu i używać esperanta w egzotycznym otoczeniu.

MIĘDZYNARODOWY KONGRES MŁODZIEŻY – IJK

Wspaniała impreza dla młodych ludzi zainteresowanych esperantem. Dzięki nieformalnej i żywej atmosferze łatwo jest znaleźć nowych przyjaciół z różnych krajów i poznać międzynarodowy esperancki ruch młodzieżowy. Na IJK przyjeżdża zwykle kilkuset uczestników z ok. trzydziestu krajów. Kongres odbywa się co roku w innym kraju.

EUROPEJSKI TYDZIEŃ MŁODZIEŻY – JES

Tydzień zabawy i świętowania Nowego Roku. Organizowany jest w Europie. Za dnia odbywa się "poważny" program, ale ludzie przyjeżdżają głównie dla przyjaciół, tańca i nocnych imprez.

LETNI KURS PÓŁNOCNO-AMERYKAŃSKI – NASK

NASK odbywa się latem przez trzy tygodnie na uniwersytecie w USA i polega na intensywnej nauce esperanta na różnych poziomach zaawansowania. Nauczyciele i uczniowie pochodzą z różnych krajów.

WSPÓLNE SEMINARIUM – KS

Seminarium, które odbywa się kolejno w Chinach, Japonii i Korei, promujące współpracę między młodzieżą z tych krajów. Odbywa się co roku i funkcjonuje jako środek zbliżający młodych użytkowników esperanta w Azji.

FESTIWAL KULTUROWY – KEF

Kilkudniowy festiwal z urozmaiconym programem kulturowym dla uczestników w różnym wieku. Muzycy i artyści przyjeżdżają głównie z Europy, choć nie tylko. Po południu i wieczorem odbywają się spektakle, prelekcje,

dyskusje i koncerty zespołów esperanckich. W nocy można potańczyć, pójść do baru albo "gufujo" (spokojnego miejsca, gdzie można napić się herbaty i porozmawiać). Festiwal odbywa się zwykle w północnej Europie.

AMERYKAŃSKI KONGRES ESPERANTA – TAKE

Celem TAKE jest wzmocnienie solidarności między esperantystami z Ameryki Północnej, Środkowej i Południowej, rozwijanie ruchu esperanckiego i analiza jego problemów. Oprócz części roboczej kongres ma też bogaty program edukacyjny i rozrywkowy, podczas którego popularyzuje się wśród uczestników kraj goszczący kongres.

KONGRES ŚWIATOWY – UK

Największa coroczna impreza esperancka. Kongres Światowy ma urozmaicony program składający się głównie z prelekcji i posiedzeń, ale również koncertów, spektakli teatralnych, wycieczek, wieczorów tanecznych itp. Zwykle uczestniczy w nim od 2000 do 4000 ludzi z ok. 50 krajów. Kongres każdego roku odbywa się w innym kraju.

Jak esperanto stało się żyjącym językiem?

Brzmi trochę niewiarygodnie, że projekt stworzony przez jednego człowieka wyewoluował do roli żywego języka międzynarodowego. Tak jednak stało się z esperantem, które obecnie rozwija się podobnie jak inne języki. (Wiemy to, bo używamy tego języka codziennie.)

Oto główne czynniki, które spowodowały, że esperanto stało się żywym językiem:

◆ Zamenhof był bardzo utalentowanym językowo człowiekiem

Już jako dziecko Zamenhof zaczął myśleć o języku międzynarodowym i w młodym wieku postanowił zrealizować swoje pomysły. W wieku 17 lat przedstawił pierwsze rezultaty kolegom ze szkoły. Później przez ok. 10 lat zmieniał i udoskonalał podstawy języka, a w roku 1887 przedstawił je pod nazwą *Lingvo Internacia*.

◆ Esperanto szybko zdobyło zwolenników w wielu krajach

Już po kilku latach rozwinęła się międzynarodowa społeczność, która używała esperanta i dbała o nie. Wielu z nich wymieniało listy i spotykało się z esperantystami z innych krajów. Dzięki temu język już od początku był używany do międzynarodowej komunikacji w różnych sytuacjach.

◆ Zamenhof pozwolił o rozwoju esperanta decydować użytkownikom języka

Na pierwszym wielkim kongresie esperantystów w 1905 r. Zamenhof oświadczył, że od tego momentu przestaje kierować rozwojem języka, a o jego kształcie decydować będą użytkownicy. Okazało się to bardzo ważną decyzją, gdyż dzięki temu wiele osób poczuło się częścią procesu ewolucji języka, co zwiększyło ich zaangażowanie.

◆ Esperanto opiera się na stabilnym szkielecie, co uniemożliwia radykalne reformy

Żeby uniknąć sporów dotyczących reform, Zamenhof zaproponował zatwierdzenie nietykającego szkieletu języka, przedstawionego w dokumencie *La Fundamento de Esperanto* (Fundament esperanta). Propozycja została przyjęta w 1905 roku, a *Fundamento* do dziś odgrywa stabilizującą rolę w procesie ewolucji języka.

◆ Esperanto jest językiem i naturalnym, i sztucznym

Źródłem esperanta są rdzenie wyrazów i zasady gramatyczne języków narodowych. Dlatego podczas posługiwania się esperantem czuć jego naturalność. Jednocześnie jest ono stosunkowo łatwe do nauki dzięki regularnej gramatyce i mądrym systemowi słowotwórstwa, co wynika z bardzo uważnie dopracowanych podstaw języka.

◆ *La interna ideo* – Wspólna, lecz dobrowolna podstawa ideowa

Z esperantem wiąże się ideologia pokoju i braterstwa między wszystkimi narodami, którą zwyczajowo nazywa się *la interna ideo* (wewnętrzna idea). Dodaje ona wielkiego natchnienia ludziom, którzy marzą o bardziej pokojowym i lepszym świecie. To m.in. dzięki niej wielu ludzi chętnie inwestuje energię i czas na rzecz ruchu esperanckiego.

◆ Esperanto nie jest językiem tylko europejskim

Słowa w esperanto pochodzą głównie z języków europejskich, ale gramatyka i sposób składania wyrazów wykazuje wiele podobieństw z chińskim, tureckim i innymi językami nieindoeuropejskimi. Składnia i styl esperanta są w znacznej części słowiańskie. Niezależnie od języka ojczystego, esperanta można nauczyć się w kilka miesięcy do kilku lat, a później traktować go jako swój język.

Dowodem na to, że esperanto przeistoczyło się w żywy język międzynarodowy, jest stabilna społeczność użytkowników we wszystkich częściach świata. Większość uczy się języka w wieku kilkunastu lat lub więcej, ale są również ludzie, którzy mówią w esperanto od urodzenia jako jednym ze swych rodzinnych języków.

Nadal uważam, że esperanto jest najcenniejszym spadkiem, który przekazali mi moi drodzy rodzice.

Carlo Minnaja z Włoch, który w domu rozmawiał ze swoimi rodzicami i bratem w esperanto.

Międzynarodowe organizacje esperanckie

Aby ułatwić użytkownikom esperanta zorganizowanie się i działalność na poziomie międzynarodowym, powstały liczne międzynarodowe organizacje esperanckie. Oto kilka z nich.

Edukacja@Internet – E@I

E@I to międzynarodowa grupa robocza, która wspiera współpracę i kontakty między ludźmi z całego świata. Grupa ta realizuje projekty oświatowe i imprezy propagujące międzykulturowe uczenie się oraz stosowanie języków i technologii internetowych. Przykładem udanego projektu E@I jest www.lernu.net (wielojęzyczny portal do nauki esperanta). Strona www (wielojęzyczna): www.ikso.net

Międzynarodowy Związek Nauczycieli Esperanta – ILEI

ILEI to największa organizacja skupiająca nauczycieli i wykładowców esperanta. Organizacja ta ma sekcje w ponad 30 krajach, a członków w ponad 45. ILEI zajmuje się m.in. nauczaniem esperanta w szkołach i na uniwersytetach oraz przeprowadza egzaminy sprawdzające znajomość języka i kultury esperanckiej. Strona www (w esperanto): www.ilei.info

Esperantic Studies Foundation – ESF

ESF wspiera badania i nauczanie esperanta oraz tematów pokrewnych w ramach komunikacji międzyjęzykowej, szczególnie w odniesieniu do szkolnictwa wyższego w Ameryce Północnej. Główne zagadnienie, badane na różne sposoby, to: "Czy możliwy jest świat, w którym wiele języków, wielkich i małych, współistnieje w stosunkowej równości, a komunikacja w skali globalnej jest dostępna zarówno dla bogatych jak i dla biednych?" Strona www (po angielsku): www.esperantic.org

Światowy Związek Esperantystów – UEA

UEA założono w 1908 r. jako organizację indywidualnych esperantystów. Obecnie UEA jest największą międzynarodową organizacją zrzeszającą esperantystów i ma członków w 117 krajach. Celem UEA jest nie tylko propagowanie esperanta, ale również pobudzanie dyskusji na temat problemów językowych na świecie i zwracanie uwagi na potrzebę równości językowej. Strona www (wielojęzyczna): www.uea.org

Światowa Organizacja Młodzieży Esperanckiej – TEJO

TEJO to międzynarodowa pozarządowa organizacja młodzieżowa założona w 1938 r. promująca pokój i porozumienie międzykulturowe wśród młodzieży na świecie poprzez esperanto. Prowadzi aktywną działalność w zakresie współczesnych problemów i tematów młodzieży, zwłaszcza w sprawach językowych i kulturowych. Ze swojej siedziby w Holandii koordynuje pracę ponad 40 sekcji krajowych i członków w ponad 80 krajach. Strona www (wielojęzyczna): www.tejo.org

Europejska Unia Esperancka – EEU

EEU dąży do językowego równouprawnienia i różnorodności w Europie. Uważa równouprawnienie za rzecz niezbędną w prawdziwej demokracji, a zróżnicowanie językowe za sprawę równie ważną jak różnorodność zwierząt i roślin w ekologii. Poza tym EEU wspiera rozwój tożsamości europejskiej w harmonii z tożsamością narodową i regionalną. Strona www (w esperanto): www.europeo.eu

Międzynarodowy Ruch Rowerzystów Esperanckich – BEMI

To coś dla tych, którzy lubią pedałować i jednocześnie rozmawiać w esperanto! BEMI urządza regularnie karawany rowerowe, zmierzające często na jakąś młodzieżową imprezę. Strona www (wielojęzyczna): bemi.free.fr

Eurokka

Polem działania Eurokki jest cały świat, celem - rozwijanie i propagowanie w świecie esperanckim, ale również poza nim, esperanckiej kultury muzycznej, zespołów i artystów, którzy śpiewają w esperanto. Strona www (w esperanto): artista.ikso.net/eurokka

Światowy Związek Bez-narodowościowy – SAT

Głównym celem SAT-u jest prowadzenie działalności oświatowej, szczególnie wśród klasy robotniczej. SAT traktuje esperanto jako narzędzie, nie cel. Organizacja ma profil socjalistyczny i obejmuje wszystkie frakcje lewicowe przyjmujące zasadę wolnej i otwartej debaty. Słowo "beznarodowościowy" wskazuje, że organizacja, w odróżnieniu od większości międzynarodowego ruchu robotniczego, ma tylko członków indywidualnych. Strona www (wielojęzyczna): www.satesperanto.org

Przydatne do komunikacji międzynarodowej

Może czytając broszurę, pomyślałeś coś w tym stylu:

"Esperanto, język międzynarodowy... Ale przecież mamy już język międzynarodowy: angielski. Prawie każdy na świecie go zna".

To prawda, angielski jest najpowszechniej używanym językiem w kontaktach międzynarodowych. Około 7% ludzkości mówi po angielsku od urodzenia, a według różnych szacunków dalszych 7% opanowało go na wysokim poziomie, ucząc się w młodości lub w wieku dorosłym. Jednak naprawdę dobrze po angielsku mówią zwykle ludzie, których język ojczysty jest nieco podobny do angielskiego, np. Niemcy, Holendrzy i Szwedzi. Dla wielu innych, np. Węgrów, Chińczyków, Japończyków, Turków czy Koreańczyków, których język bardzo różni się od angielskiego, osiągnięcie wysokiego poziomu jest często bardzo trudne i czasochłonne.

W niektórych regionach do kontaktów pomiędzy różnymi grupami etnicznymi używa się też innych języków. Komunikacja międzynarodowa może przebiegać na wiele sposobów. Uważamy, że wielojęzyczność należy wspierać, a ruch esperancki promuje używanie języków małych i mniejszościowych w różnych kontekstach. Warto jednak pamiętać, że nie wszystkim nauka języków przychodzi łatwo, i że nie wszyscy skłonni są poświęcić swój czas na naukę wielu języków. Dla ludzi, którzy chcieliby nauczyć się języka obcego, a nie udało się im to w szkole, esperanto może być ciekawym rozwiązaniem alternatywnym.

Według naszych doświadczeń esperanto doskonale nadaje się do komunikacji międzynarodowej, m.in. dlatego, że jest ono:

1) łatwiejsze

Dla wszystkich, którzy uczyli się esperanta i języka narodowego jako języków obcych, jest jasne, że esperanto jest łatwiej przyswajalne niż języki narodowe. Esperanto jest stosunkowo łatwe, gdyż ma niewiele reguł, od których nie ma wyjątków. Poza tym nie trzeba uczyć się tylu słów co w innych językach, bo wyrazy można łatwo składać z rdzeni i przedrostków oraz przyrostków.

Nie można ściśle określić, o ile łatwiejsze jest esperanto, bo zależy to między innymi od porównywanego języka i od poziomu. Zazwyczaj na nauczenie się esperanta potrzeba od jednej piątej do jednej trzeciej czasu, którego wymaga osiągnięcie podobnego poziomu w innych językach.

2) bardziej neutralne

Ponieważ esperanto nie należy do konkretnego narodu, jest bardziej neutralne w komunikacji międzynarodowej niż języki narodowe i etniczne. Esperanto nie jest związane z żadną kulturą narodową, co jest ogromną zaletą dla języka, który funkcjonuje jako pomost pomiędzy narodami. (Esperanto nie jest jednak językiem bezkulturowym, ma bowiem swoją własną, międzynarodową kulturę.)

3) bardziej sprawiedliwe

Wszyscy, którzy uczą się esperanta, mają dużą szansę osiągnąć wysoki poziom, a później na podobnym poziomie porozumiewać

się z innymi, niezależnie od środowiska językowego, w jakim się wychowali. Dotyczy to wszystkich ludzi, nie tylko z Zachodu. Każdy esperantysta może osiągnąć biegłość, ponieważ ludzie znający esperanto od urodzenia zazwyczaj nie mówią w nim lepiej niż ci, którzy się go pilnie uczyli. Dlatego esperanto jest sprawiedliwsze jako język międzynarodowy niż języki narodowe, w których rodowici użytkownicy bez wielkiego wysiłku rozmawiają biegle, a inni musieli się bardzo natrudzić, żeby osiągnąć wysoki poziom.

Według mnie Chińczykom dużo łatwiej jest nauczyć się esperanta niż języków europejskich. Ci Chińczycy, którzy nauczyli się esperanta, mają wielką przewagę nad innymi w nauce języków europejskich.

Xiao Peiliang, Chiny

Dla wszystkich, którzy uważają, że łatwość, neutralność i sprawiedliwość są ważnymi cechami języka międzynarodowego, esperanto może być bardzo ciekawe.

Angielski jest dzisiaj najpopularniejszym językiem w komunikacji międzynarodowej. Ale, kto wie, być może kiedyś coraz więcej ludzi zacznie odkrywać, jak przydatne jest esperanto w kontaktach międzynarodowych i angielski oraz esperanto będą funkcjonować równolegle jako wielkie języki międzynarodowe. To wiele by znaczyło dla milionów ludzi, którym dużą trudność sprawia osiągnięcie wysokiego poziomu w angielskim.

"Jestem irańskim studentem, który robi doktorat w Paryżu.

Na studiach zawsze używałem angielskiego, a później, kiedy przyjechałem do Francji, zacząłem się uczyć francuskiego. Uczyłem się też esperanta i muszę się przyznać, że to jest jedyny język, oprócz mojego ojczystego, w którym dobrze się czuję. Z taką swobodą nie mówię w żadnym innym języku obcym. Według mnie esperanto nadaje się dla wszystkich, również Azjatów". **Behrouz Soroushian, Iran**

Kultura w esperanto

W esperanto istnieją piosenki, filmy, poezja, powieści, opowiadania, czasopisma, teatr, kabarety, rock, pop, rap itd. (Słowo "kultura" może znaczyć dużo więcej niż sprawy wyżej wymienione, lecz tutaj ograniczamy się do tego.)

Już w pierwszym podręczniku esperanta znalazły się wiersze. Ludzie od razu zauważyli, jak bogato i pięknie można się wyrażać w esperanto. To przecież język dający wiele swobody, m.in. ze względu na stosunkowo dowolny szyk wyrazów i możliwość budowania nowych słów za pomocą przedrostków i przyrostków.

"Odkryłem, jak doskonale język ten nadaje się do tworzenia tekstów piosenek, i zapragnąłem nadal pisać dla przyjemności tworzenia."

Martin Wiese,
wokalista w zespołach muzycznych *Persono*
i *Martin & la talpoj*

"Śpiewanie w esperanto jest jak śpiewanie po portugalsku, ale bardziej zabawnie niż śpiewanie po angielsku."

Rogener Pavinski z Brazylii,
wokalista zespołu rockowego
Supernova

Esperanto funkcjonuje również jako pomost pomiędzy kulturami narodowymi i etnicznymi. Przykładem tego są tysiące książek przetłumaczonych na esperanto z języków narodowych. Wśród nich są wielkie dzieła klasyki i nieznanne literackie perełki napisane oryginalnie w małych językach.

Na świecie ukazuje się mnóstwo czasopism w esperanto o różnej tematyce i profilu. Dwa z nich to *Monato* i *Beletra Almanako*:

Monato (Miesiąc) to miesięcznik o wielkich i drobnych wydarzeniach na świecie. Jego specyfika polega na tym, że zamiast korespondentów zagranicznych, którzy rzadko mogą naprawdę dogłębnie poznać i zrozumieć lokalne społeczeństwo, artykuły tworzą ludzie, którzy żyją w danych krajach i przeżywają opisywane wydarzenia.

Beletra Almanako (Almanach Beletrystyczny) to czasopismo literackie poświęcone poezji, beletrystyce, literaturze faktu, esejom, recenzjom, dramatom itp., oryginalnym i tłumaczonym.

Każdego roku ukazuje się wiele nowych książek w esperanto.

Każdego roku ukazują się również esperanckie piosenki i płyty CD artystów tworzących muzykę w różnych stylach. W Internecie można znaleźć esperanckojęzyczne rozgłośnie radiowe i podcasty. Od czasu do czasu odbywają się festiwale kulturowe, na których można cieszyć się różnymi przejawami kultury esperanckiej. Jeśli chcesz posłuchać piosenek w esperanto, możesz zajrzeć na www.vinilkosmo.com/.

Ważne uwagi

Środowisko esperanckie aktywnie wspiera idee różnorodności językowej, praw językowych itp. Wszystkie języki są przecież wartościowe i jest rzeczą ważną, żeby duże języki nie wyparły języków lokalnych i tych należących do mniejszości narodowych. Więcej na ten temat i w wielu językach na stronach: www.lingvaj-rajtoj.org.

Nauka esperanta dobrze przygotowuje, nie tylko dzieci ale i osoby dorosłe, do łatwiejszej i szybszej nauki innych języków. Poza tym ci, którzy uczą się esperanta, nabierają często ochoty na naukę innych języków.

Esperanto nie jest perfekcyjne. Nie jest ani doskonale neutralne, ani doskonale sprawiedliwe. Jednak jest, według naszych doświadczeń, bardziej neutralne i bardziej sprawiedliwe niż języki narodowe w komunikacji międzynarodowej.

"Esperanto nie jest językiem narodowym, jego cele i funkcja są odmienne. Dlatego kryterium jego doskonałości nie może być to, jak dobrze esperanto sprawdza się w tym, do czego służą języki narodowe, ale w jakim stopniu wypełnia ono swoją rolę: pośrednika pomiędzy narodami."

**Z książki *La Bona Lingvo*
(Dobry język) Claude'a Pirona**

Krótki zarys językowy esperanta

Tutaj krótko przedstawiamy język esperanto. Ponieważ potrzeba zbyt dużo miejsca na opisanie całego języka, ograniczymy prezentację do liter, słów i słowotwórstwa. (Żeby zapoznać się z całą gramatyką, kursami, ćwiczeniami i słownikami, polecamy wielojęzyczny portal www.lernu.net.)

Litery i wymowa

W esperanto używa się 28 liter, z czego 5 oznacza samogłoski:

a b c ĉ d e f g ĥ h ĵ j k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z

Dużą zaletą jest to, że każdą literę wymawiamy mniej więcej tak samo we wszystkich słowach, a słowa wymawiamy zawsze tak, jak są zapisane. Dlatego jeżeli wiemy, jak dane słowo się wymawia, to potrafimy je zapisać. Akcent, tak jak w języku polskim, pada zawsze na przedostatnią sylabę, na przykład: hUndo, internacIa, fIOro.

Słownictwo

Rdzenie wyrazów w esperanto pochodzą z różnych języków, w ok. 75% z języków romańskich, w ok. 20% z germańskich, a w ok. 5% z innych języków. Zamenhof starał się wybierać te rdzenie wyrazów, które już są znane z wielkich języków europejskich. Oto kilka przykładów:

- ◆ z łaciny: *sed* (ale), *tamen* (jednak), *okulo* (oko), *akvo* (woda)
- ◆ z francuskiego: *dimanĉo* (niedziela), *fermi* (zamknąć), *ĉevalo* (koń), *butiko* (sklepik)
- ◆ z włoskiego: *ĉielo* (niebo), *fari* (robić), *voĉo* (głos)
- ◆ z wielu romańskich: *facila* (łatwy), *fero* (żelazo), *tra* (przez), *verda* (zielony)
- ◆ z niemieckiego: *baldaŭ* (wkrótce), *bedaŭri* (żałować), *jaro* (rok), *nur* (tylko)
- ◆ z angielskiego: *birdo* (ptak), *suno* (słońce), *ŝarko* (rekin), *teamo* (zespół)
- ◆ z polskiego: *celo* (cel), *ĉu* (czy), *krado* (krata), *luti* (lutować)

W esperanto wiele słów nie istnieje jako rdzenie, tylko jako złożenia. Na przykład nie ma rdzenia dla wyrazu "nóż", ale używa się rdzenia tranĉ- (ciąć) z przyrostkiem -il-, który oznacza narzędzie i końcówką -o, wskazującą na rzeczownik. Po złożeniu otrzymujemy tranĉilo. Inne przykłady z przyrostkiem -il-: tondilo (nożyczki), ŝraŭbilo (śrubokręt), skribilo (przyrząd do pisania), retumilo (przeglądarka internetowa), ludilo (zabawka).

Końcówki wyrazów

Ciekawą sprawą w esperanto jest istnienie określonych końcówek wyrazów, które możemy zastosować do każdego rdzenia.

Na przykład jeśli weźmiemy rdzeń somer- i dodamy do niego końcówkę o (która oznacza rzeczownik) otrzymamy somero (lato), ale jeśli dodamy a, która wskazuje na przymiotnik, powstaje słowo somera (letni) a dodanie e, tworzącego przysłówki, powoduje powstanie słowa somere (latem). Końcówka j jest stosowana do tworzenia liczby mnogiej: someroj (lata - pory roku).

En Italio estas varmaj someroj. – We Włoszech są ciepłe lata.
Somere mi ŝatas bicikli. – Latem lubię jeździć rowerem.
Kia bela somera robo. – Jaka ładna letnia sukienka.

-o dla rzeczowników: Rzeczownik to część mowy nazywająca obiekty albo zjawiska. Rzeczownik odpowiada na pytania "Kto? Co?" Np.: *homo* (człowiek), *ideo* (pomysł), *nomo* (imię, nazwa), *domo* (dom).

-a dla przymiotników: Przymiotnik opisuje rzeczownik. Przymiotnik odpowiada na pytanie "Jaki? Jaka? Jakie?" Np.: *bela* (ładny), *bona* (dobry), *longa* (długi), *varma* (ciepły), *interesa* (ciekawy).

-e dla przysłówków: Przysłówki opisują czasownik, przymiotnik, inny przysłówek albo całe zdanie. Np.: *bele* (ładnie), *longe* (długo), *bone* (dobrze), *interese* (ciekawie). (Jest też kilka przysłówków, które nie kończą się na -e, tak zwane przysłówki pierwotne.)

-j dla liczby mnogiej: Liczba mnoga oznacza, że mówimy o więcej niż jednej rzeczy. Np.: *homoj* (ludzie), *ideoj* (pomysły), *grandaj domoj* (duże domy), *varmaj someroj* (ciepłe lata).

-n dla biernika: Wyraz w bierniku jest to ten, do którego kierowana jest czynność wyrażona w zdaniu. Na przykład w zdaniu *Ŝi amas lin.* (Ona kocha go.) "lin" (go) występuje w bierniku.

-i, -is, -as, -os, -us, -u dla czasowników: Końcówki, które dotyczą czasowników:

- ◆ **-i** dla bezokolicznika, np.: *vidi* (widzieć), *kanti* (śpiewać), *ridi* (śmiać się)
- ◆ **-is** dla czasu przeszłego, np.: *vidis* (widział), *kantis* (śpiewał), *ridis* (śmiał się)
- ◆ **-as** dla czasu teraźniejszego, np.: *vidas* (widzi), *kantas* (śpiewa), *ridas* (śmieje się)
- ◆ **-os** dla czasu przyszłego, np.: *vidos* (będzie widzieć), *kantos* (będzie śpiewać), *ridos* (będzie się śmiać)
- ◆ **-us** dla trybu warunkowego, np.: *vidus* (widziałby), *kantus* (śpiewałby), *ridus* (śmiałby się)
- ◆ **-u** dla trybu rozkazującego, np.: *vidu* (spójrz), *kantu* (śpiewaj), *ridu* (śmiej się)

Te końcówki czasowników są stosowane ze wszystkimi czasownikami, a więc nie ma czasowników nieregularnych w esperanto. Ciekawe, prawda?

Słotwórstwo

Ten sam rdzeń może w esperanto tworzyć wiele słów w kombinacji z różnymi przedrostkami (prefiksami), przyrostkami (sufiksami) i końcówkami. To oznacza, że nie trzeba uczyć się tak wielu słów jak w innych językach, bo łatwo się je tworzy używając prefiksów i sufiksów.

Istnieje możliwość stosowania różnych końcówek:

interes' =>

intereso – zainteresowanie

interesoj – zainteresowania

interesa – interesujący, ciekawy

interese – interesująco, ciekawie

interesi – interesować

Przy pomocy różnych prefiksów (przedrostków) i sufiksów (przyrostków) można tworzyć więcej słów z tego samego rdzenia. W esperanto istnieje 10 prefiksów i 32 sufiksy, oto kilka przykładów:

- ◆ **mal-** tworzy logiczne przeciwieństwo: *bona* – *malbona* (dobry – zły), *juna* – *maljuna* (młody – stary), *fermi* – *malfermi* (zamykać – otwierać)
- ◆ **-ej-** wskazuje miejsce: *lerni* – *lernejo* (uczyć się – szkoła), *loĝi* – *loĝejo* (mieszkać – mieszkanie), *vendi* – *vendejo* (sprzedawać – sklep)
- ◆ **-in-** tworzy rodzaj żeński: *knabo* – *knabino* (chłopiec – dziewczyna), *frato* – *fratino* (brat – siostra), *viro* – *virino* (mężczyzna – kobieta)
- ◆ **-ul-** wskazuje osobę: *juna* – *junulo* (młody – młodzieniec), *sprita* – *spritulo* (sprytny – spryciarz), *stulta* – *stultulo* (głupi – głupiec)

"System afiksów w esperanto to jeden z najwspanialszych pomysłów Zamenhofa." **John Wells**, profesor fonetyki

W swojej książce *Lingvistikaj aspektoj de Esperanto* (Lingwistyczne aspekty esperanta) profesor Wells dokonuje zastanawiającego porównania między uczeniem się angielskiego i

esperanta. W porównaniu tym zakłada, że dwóch uczniów, którzy już znają podstawy angielskiego lub esperanta, uczy się słowa "jeść" z wyrazami pochodnymi. Dzięki prefiksom i sufiksom (które uczeń esperanta już zna) stosunkowo łatwo jest nauczyć się nowych słów w tym języku, natomiast dla uczącego się języka angielskiego jest nieco trudniej... Zobaczmy:

W esperanto	Po angielsku	Po polsku
<i>manĝi</i>	<i>to eat</i>	jeść
<i>manĝas</i>	<i>eats</i>	je
<i>manĝis</i>	<i>ate</i>	jadł
<i>manĝos</i>	<i>will eat</i>	będzie jadł
<i>manĝo</i>	<i>a meal</i>	posiłek
<i>manĝajo</i>	<i>food</i>	jedzenie, pożywienie
<i>manĝado</i>	<i>eating</i>	odżywianie się
<i>manĝejo</i>	<i>dining hall/room</i>	jadalnia
<i>manĝujo</i>	<i>container for food</i>	naczynie na jedzenie
<i>manĝiloj</i>	<i>silverware</i>	sztućce
<i>manĝebla</i>	<i>edible</i>	jadalny
<i>manĝinda</i>	<i>worth eating</i>	warty zjedzenia
<i>manĝeti</i>	<i>to snack</i>	przekąsić
<i>manĝegi</i>	<i>to feast</i>	pożerać
<i>manĝaĉi</i>	<i>to eat badly</i>	obżerać się
<i>manĝema</i>	<i>interested in eating</i>	łakomy
<i>manĝanto</i>	<i>eater, diner</i>	jadzący

Uczący się esperanta praktycznie od razu rozpoznaje słowa w powyższym przykładzie, ponieważ są one złożeniami rdzenia *manĝ-*, końcówki wyrazu i różnych prefiksów i sufiksów, które uczeń już zna. Uczący się angielskiego musi trochę się napocić, zanim zapamięta te słowa, nauczy się wymowy i sposobu zapisu. Podobny przykład moglibyśmy przedstawić na temat prawie każdego podstawowego słowa potrzebnego, żeby móc się porozumieć w międzynarodowych kontaktach. Dlatego może teraz łatwiej będzie Ci sobie wyobrazić, dlaczego wielokrotnie łatwiej jest nauczyć się esperanta niż angielskiego...

Kilka zdań w esperanto

Saluton! – Cześć!

Bonan tagon! – Dzień dobry!

Kiel vi nomiĝas? – Jak się nazywasz?

Mia nomo estas ... – Mam na imię...

Kiel vi fartas? – Jak się masz?

Mi fartas bone. – Czuję się dobrze.

Kie vi loĝas? – Gdzie mieszkasz?

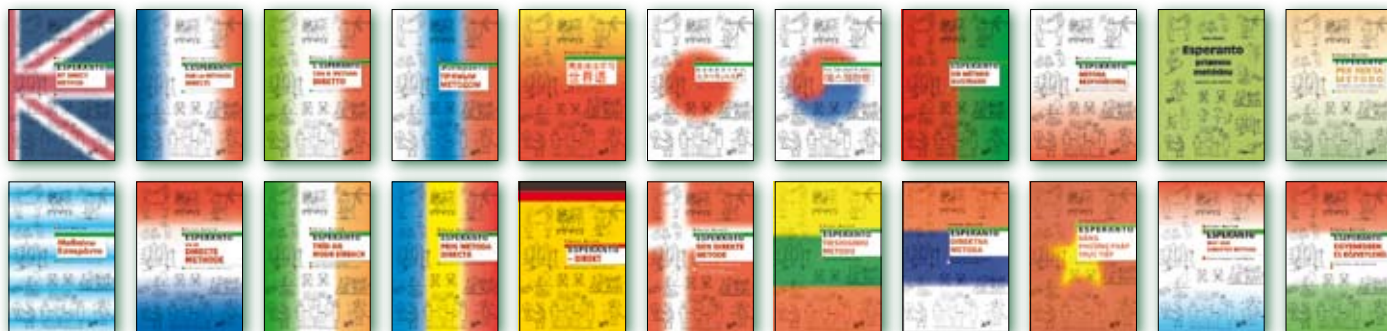
Mi loĝas en ... – Mieszkam w ...

Mi ĝojas renkonti vin. – Cieszę się, że cię spotkałem.

Ankaŭ mi! – Ja również!

Bonege! – Wspaniale!

Jeśli chcesz posłuchać esperanta, polecamy audycje *Polskiego Radia* w esperanto: www.polskieradio.pl/eo oraz strony Podkasto.net: www.podkasto.net i *Radio Verda*: www.radioverda.com.

Bogato ilustrowany podręcznik Esperanto metodą bezpośrednią, którego autorem jest Stano Marček, ukazał się w wielu językach. Informacje na: www.ikso.net/stano.marcek

Osobiste wypowiedzi na temat esperanta

Oto kilka osobistych wypowiedzi ludzi, którzy często używają esperanta.

CZUJĘ SIĘ CZĘŚCIĄ ŚWIATOWEJ WSPÓLNOTY

Nazwisko: Erin Piatetski

Kraj: USA

Zawód:
Inżynier mechanik

W ruchu esperanckim między innymi:

◆ Członek zespołu lernu.net

Esperanta zaczęłam się uczyć w gimnazjum, bo usłyszałam, że jest łatwe i uznałam, że jest to moja jedyną szansą, żeby płynnie mówić w obcym języku. Zauważyłam, że praktycznie żaden z moich krewnych ani przyjaciół, którzy chodzili na kursy językowe, nie nauczyli się mówić w obcym języku, nawet na poziomie podstawowym. Dlatego wzięłam się za esperanto, licząc, że wprowadzi mnie ono w świat języków obcych. Nie miałam wtedy pojęcia, co później mogłabym robić z esperantem; po prostu chciałam nauczyć się języka obcego, żeby móc powiedzieć, że znam więcej niż jeden język.

Mimo tego prostego planu esperanto stało się ważną częścią mojego życia. Mam teraz chłopaka z Włoch, z którym rozmawiam tylko w esperanto. Rozmowa w esperanto stała się dla mnie codziennością: używam go nie tylko, żeby porozumiewać się z ludźmi z innych krajów, ale także żeby porozmawiać o pogodzie, podyskutować o polityce i spytać, czy w lodówce jest dość jajek na naleśniki. Jednak esperanto dało mi coś więcej, niż udany związek - zmieniło również sposób, w jaki widzę świat. Wielu ludzi mówi, że można rozmawiać z ludźmi z całego świata po angielsku i jest to prawda. Ale niewielu wie, że to samo odnosi się do esperanta. Odkryłam, że są duże różnice między używaniem angielskiego i esperanta w komunikacji międzynarodowej. Czuję, że esperanto zrównuje rozmówców nie tylko na płaszczyźnie językowej, ale też społecznej.

Dzięki esperantu czuję, że mam "nieznanych przyjaciół" prawie wszędzie na świecie. Gdy podróżuję, czy to służbowo, czy wypoczynkowo, prawie zawsze mogę znaleźć miejscowego esperantystę, z którym będę mogła się spotkać. Oznacza to, że już pierwszego dnia nie czuję się obco w kraju, w którym nigdy wcześniej nie byłam. Mogę z łatwością rozmawiać z innymi we wspólnym języku. Nie muszę się martwić, czy przeczytam menu w restauracji albo zrozumieć miejscowe zwyczaje, bo lokalni esperantysty mi w tym pomogą. Dlatego czuję się częścią światowej wspólnoty - nie jako Amerykanka, ale jako esperantystka.

JUŻ OD 7 LAT ESPERANTO JEST MOIM GŁÓWNYM ZAJĘCIEM

Nazwisko: Katalin Kováts

Kraj: Holandia / Węgry

Zawód: Nauczyciel i redaktor stron www

W ruchu esperanckim między innymi:

- ◆ Inicjatorka i redaktor www. edukado.net
- ◆ Ceniona nauczycielka i pedagog

Czekając na narodziny pierwszego dziecka, wiele miesięcy musiałam przeleżeć w szpitalu. W ostatnich tygodniach pomyślałam nagle o esperancie, o którym słyszałam już wielokrotnie, i poprosiłam męża, żeby zdobył dla mnie podręcznik i słownik. "30 nap alatt eszperantoul" (Esperanto w 30 dni) - tak nazywała się książka, którą intensywnie studiowałam, zanim narodził się mój pierwszy syn. Wielką satysfakcją było dla mnie to, że mimo mojej ówczesnej "niezdatności" w ciągu kilku tygodni opanowałam język na poziomie komunikacyjnym!

Naukę kontynuowałam również po porodzie, a wkrótce zaczęłam nauczać esperanta w szkole, gdzie uczyłam matematyki i rosyjskiego. Później zaczęłam szukać kontaktów z esperantystami. Na Węgrzech nie było to trudnym zadaniem, bo było tu (i nadal jest) wielu dyplomowanych nauczycieli esperanta. Ja również zostałam jednym z nich i "zielony język" (tzn. esperanto) zaczął przeplatać życie moje i całej rodziny. Dzięki niemu zdobyliśmy możliwość podróżowania, odbyłam staż w Centrum Esperanta w Szwajcarii i pracowałam jako nauczycielka we Francji, a później kolejno prowadziłam kursy w dziesiątkach krajów Europy. Kilkakrotnie miałam okazję uczyć także w USA, Australii i Afryce. Moje dzieci - w odróżnieniu od swoich rówieśników - miały przyjaciół z wielu krajów, co znacząco poszerzyło ich światopogląd i otwartość na różne kultury i języki.

W ESPERANCIE INTERESUJE MNIE GŁÓWNIIE JEJGO STRONA KULTUROWA

Nazwisko: Rogener Pavinski

Kraj: Brazylia

Zawód: Filmowiec i muzyk

W ruchu esperanckim między innymi:

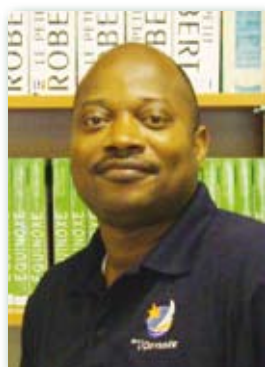
- ◆ Muzyk w grupie rockowej Supernova
- ◆ Główny twórca filmu "Esperanto estas..."
- ◆ Członek zarządu TEJO

W 2005 roku wziąłem udział w konkursie TEJO (Światowego Związku Młodzieży Esperanckiej) i zdobyłem dofinansowanie, żeby pojechać na IJK w Polsce. Wykorzystałem tę szansę i spędziłem miesiąc na czterech różnych imprezach w czterech krajach. To była dla mnie niezapomniana przygoda, ponieważ za granicą byłem pierwszy raz!

W esperancie interesuje mnie głównie jego strona kulturowa. Zawsze chciałem tworzyć esperancką muzykę, dlatego z przyjaciółmi zaczęliśmy pisać piosenki, a następnie założyliśmy grupę rockową Supernova i w 2006 r. wydaliśmy płytę we francuskiej wytwórni Vinilkosmo. Esperantem zajmuję się też zawodowo. Jednym z najważniejszych międzynarodowych projektów, w jakich dotychczas uczestniczyłem, była współpraca nad filmem informacyjnym "Esperanto estas...", w którym zająłem się montażem. Stworzyłem też teledysk do muzyki Supernovej i różne inne filmiki.

ESPERANTO UCZYNIŁO MNIE OBYWATELEM ŚWIATA

Nazwisko: Jean Codjo

Kraj: Kanada / Benin

Zawód: Nauczyciel

W ruchu esperanckim między innymi:

- ◆ Członek komisji ds. Afryki
- ◆ Redaktor biuletynu *Esperanto w Afryce*

E speranta nauczyłem się całkiem przypadkowo w epoce kryzysu politycznego w Beninie (1988). Zamierzałem wtedy nauczyć się hiszpańskiego, ale przez pomyłkę wziąłem esperanto za hiszpański. Wątpliwości naszyły mnie, gdy zorientowałem się, że ten język jest zbyt łatwy jak na hiszpański. Dopiero wtedy uświadomiłem sobie, że chodzi o jakiś język międzynarodowy. Najpierw uczyłem się samodzielnie przez kilka tygodni, a później korespondencyjnie z pomocą esperantysty z Holandii.

Esperanto stało się dla mnie kolejnym językiem, w którym mogę porozumiewać się z nowymi przyjaciółmi w różnych krajach, również z Hiszpanami. W ten sposób poznałem ludzi z całej kuli ziemskiej, nawet takich, o których językach dotychczas nic nie wiedziałem. Poza tym esperanto wpłynęło na moje życie prywatne i zawodowe, poglądy, sposób myślenia i stosunek do innych ludzi, bez względu na to, do jakich narodów czy kultur należą.

Później dzięki esperantu nauczyłem się niemieckiego. Moją pierwszą korespondentką była Niemka. Chociaż pisaliśmy w esperanto, zapragnąłem poznać jej język. Wiedziałem, że niektóre elementy gramatyczne, szczególnie biernik, występują też w niemieckim. Składanie słów, żeby stworzyć inny wyraz, także przypomina słowotwórstwo niemieckie. Ostatecznie postanowiłem nauczyć się niemieckiego i zdobyć z niego dyplom uniwersytecki. Dzisiaj zawodowo nauczam języków, między innymi niemieckiego. Stałem się bardziej tolerancyjny i otwarty na inne kultury. Dzięki esperantu czuję się prawdziwym obywatelem świata.

DZIĘKI ESPERANTU NAWIĄZAŁAM BLISKIE KONTAKTY Z OBCOKRAJOWCAMI

Nazwisko: Satoo Reiko

Kraj: Japonia

P o zakończeniu drugiej wojny światowej mój starszy brat zaczął się uczyć się liter łacińskich. Naukę prowadziła mama. Pewnego dnia opowiedziała bratu i mnie o esperancie, którego uczyła się w młodości. Jej słowa nie wiedzieć czemu zostawiły na długo ślad w moim sercu. Po około 42 latach przeczytałam artykuł o esperancie w jakiejś gazecie. Mocno mnie zainteresował i z tęsknoty za mamą postanowiłam zapisać się na kurs, który odbywał się wtedy w hali ludowej. Zdozymałam się na odwagę i zaczęłam chodzić na lekcje w każdą środę od maja do października, z sierpniową przerwą.

Zaraz po kursie zaczęłam korespondować z Bułgarką, co sprawiło mi wielką radość. Niedługo później nieoczekiwanie dostałam list od Czeszki, która chciała korespondować. W 1995 r., kiedy pojechałam z mężem do Europy Wschodniej, spotkałam się z nią i z jej mężem w Pradze. To było bardzo wzruszające, trudne do opisanie. Dzięki esperantu i esperantystom często odbywałam przyjemne podróże i odczuwałam zażyłość w kontaktach za granicą.

NAUKA ESPERANTA ZAWIODŁA MNIE W NOWĄ CZĘŚĆ ŚWIATA

Nazwisko: Russ Williams

Kraj: Polska / USA

Zawody: Tłumacz
i nauczyciel

**W ruchu esperanckim
między innymi:**

- ◆ Współpracownik lernu.net i uczestnik innych projektów
- ◆ Różne projekty tłumaczeniowe

W kwietniu 2003 r. postanowiłem z kilkoma kolegami nauczyć się dla zabawy języka planowego. Po kilku dniach z językiem Lojban dwóch z nas pomyślało: "Hm, Lojban wydaje się bardzo trudny i chyba niewielu ludzi go używa. Może przyjrzymy się esperantu. Pewnie jest łatwiejsze i ma więcej użytkowników." Trochę guglowania potwierdziło nasze przypuszczenia i zachęciło mnie do poczytania o historii, kulturze i literaturze esperanta. Stwierdziłem, że język ten pociąga mnie nie tylko jako gramatyczna ciekawostka. Wydarzenia polityczne w 2003 r. skłoniły mnie do refleksji na temat pokoju, tolerancji, stosunków międzynarodowych itp. Czułem, że nauka esperanta będzie ważną decyzją w moim życiu, ale przez myśl mi nie przeszło, że przez esperanto przeprowadzę się na inny kontynent.

Mówiąc krótko, w latach 2003-2005 uczestniczyłem w różnych spotkaniach esperanckich na całym świecie, poznałem uroczą Polkę i przeprowadziłem się do Wrocławia. Ania i ja zaręczyliśmy się i mieszkamy razem, używając na co dzień esperanta jako głównego języka domowego. Uczę się polskiego, który jest dużo trudniejszy od esperanta, ale znajomość esperanta pomaga w nauce innych języków i dodaje pewności siebie. Mam szczęście, że pewnego dnia w 2003 r. moi koledzy i ja zaczęliśmy pół żartem rozmawiać o językach planowych!

DZIĘKI ESPERANTU ZAWARŁEM WIELE MIĘDZYNARODOWYCH PRZYJAŹNI

Nazwisko: Li Jianhua

Kraj: Chiny

Zawód: Dziennikarz

**W ruchu esperanckim
między innymi:**

- ◆ Pracuje dla czasopisma *El popola Ĉinio*

Esperanta zacząłem się uczyć na Chińskim Uniwersytecie Komunikacji jesienią 2003 r. Rok później pracowałem jako ochotnik i przewodnik na 89. Kongresie Światowym w Pekinie. W lipcu 2005 r., po skończeniu studiów, zacząłem pracę w redakcji "El Popola Ĉinio". W pracy często kontaktuję się z esperantystami z innych krajów, zawierając przy okazji wiele międzynarodowych przyjaźni. Jednym z moich przyjaciół jest Povilas Jegorovas z Litwy, który zaproponował mi przygotowanie prelekcji na Światowy Kongres Dziennikarzy Esperanckich w Wilnie. Bardzo się ucieszyłem, bo w ten sposób przeżyłem pierwszą podróż zagraniczną i wygłosiłem pierwszą prelekcję na takim kongresie. W kongresie mogłem wziąć udział dzięki wsparciu finansowemu "El Popola Ĉinio". Przy okazji przeżyłem dwa inne "pierwsze razy": pierwszy raz dyskutowałem z wysokimi przedstawicielami innych państw (z pomocą p. Jegorovasa rozmawiałem z przewodniczącym litewskiego parlamentu i burmistrzem Wilna) i pierwszy raz uczestniczyłem w produkcji programu TV. Na kongresie zdobyłem wielu przyjaciół i nigdy go nie zapomnę.

ZACHWYCIŁA MNIE WEWNĘTRZNA LOGIKA ESPERANTA

Nazwisko: Zsófia Kóródy

Kraj: Niemcy / Węgry

Zawód: Dyplomowany
nauczyciel esperanta

**W ruchu esperanckim
między innymi:**

- ◆ Członek Zarządu Międzynarodowej Ligi Nauczycieli Esperanta
- ◆ Przewodnicząca Związku Niemieckich Nauczycieli Esperanta

Studiowałam lingwistykę na uniwersytecie w Budapeszcie i zaczęłam uczyć się esperanta tylko po to, żeby zobaczyć, jak wygląda i funkcjonuje jakiś sztuczny, tzw. "planowy" język. Oczarowały mnie struktura i wewnętrzna logika esperanta. Ale samo analizowanie języka mi nie wystarczało, zaczęłam więc szukać rozmówców, możliwości użycia esperanta. Otworzył się przede mną nowy świat: poznałam wielu przyjaciół na całym świecie, a poprzez nich odkryłam obce kraje, miasta, kultury i zwyczaje. Później postanowiłam zostać nauczycielem esperanta i poświęcić życie na przekazywanie innym wiedzy o tym zadziwiającym narzędziu komunikacji międzyludzkiej.

Uczę różnych języków, także (od 30 lat) esperanta, zarówno w szkołach, jak i na różnych kursach. Bardzo ciekawe wyniki daje porównanie wyników moich uczniów i przekonanie się, o ile szybciej zaczynają oni używać esperanta, prowadzić konwersacje w tym języku i znajdować przyjaciół z różnych krajów. Od 2003 r. mieszkam i pracuję w niemieckim mieście Herzberg am Harz, gdzie również swoją pracą nauczycielską przyczyniłam się do tego, że esperanto można wybrać jako

przedmiot nauczania w szkołach i że stało się ono językiem komunikacji w kontaktach z miastami bliźniaczymi. W związku z wszechstronnym użyciem esperanta w mieście, rada miejska nadała mu w 2006 r. przydomek: "Herzberg am Harz – miasto esperanckie".

ESPERANTO JEST CZĘŚCIĄ MOJEGO NORMALNEGO ŻYCIA

Nazwisko: Renato Corsetti

Kraj: Włochy

Zawód: Emerytowany profesor psycholingwistyki

W ruchu esperanckim między innymi:

◆ Były przewodniczący TEJO i UEA

◆ Członek Akademii Esperanta

Esperanta nauczyłem się dość wcześnie, gdy miałem ok. 20 lat, ponieważ interesowały mnie języki. W tym okresie uczyłem się samodzielnie m.in. suahili i urdu, dla czystej przyjemności. Esperanta nauczyłem się sam z podręcznika, który gdzieś znalazłem. Pozostałych języków tylko trochę liźnąłem, żeby zrozumieć, jak funkcjonują. Ale esperantystą nie zostałem z powodu języka i jego zadziwiających cech, tylko ze względu na polityczne znaczenie esperanta. Wszyscy ludzie i wszystkie narody są równe, wszystkie kultury mają w sobie coś wartościowego i jeśli szukasz naprawdę międzynarodowego języka, kłania się esperanto.

Później moje życie esperanckie wzbogaciło się, bo ożeniłem się z angielską esperantystką, z którą do dziś rozmawiam w esperanto. Mamy dwóch dorosłych synów, którzy mówią po włosku, angielsku i w esperanto. Esperanto jest więc częścią mojego normalnego życia - używamy go, idąc na zakupy do supermarketu, gotując albo bawiąc się. Chcę jeszcze wyjaśnić, dlaczego nadal rozmawiam z żoną w esperanto, mimo że przez 30 lat nauczyła się dość dobrze włoskiego, a ja w tym okresie w określonych sytuacjach regularnie używałem angielskiego. Rozmawiamy między sobą w esperanto, bo to po prostu wydaje się nam najbardziej naturalne i najbardziej nam odpowiada.

ESPERANTO WZMOCNIŁO MOJE ZAINTERESOWANIE INNYMI KRAJAMI I KULTURAMI

Nazwisko: Marcos Cramer

Kraj: Niemcy

Zawód: Doktorant logiki

W ruchu esperanckim między innymi:

◆ Redaktor gazety o młodzieżowym ruchu esperanckim

◆ Autor artykułów w esperanckiej Wikipedii

W wieku 16 lat zacząłem uczyć się esperanta, ponieważ byłem ciekawy gramatyki prostego języka planowego. Zaraz na początku zainteresowałem się też ideałami esperanta, mianowicie międzynarodowością i równością, które zmotywowały mnie do dalszej nauki. Początkowo uczyłem się z niewielkiego podręcznika, później ćwiczyłem w Internecie, a już po dziewięciu miesiącach wziąłem udział w tygodniowym międzynarodowym spotkaniu młodzieży esperanckiej, gdzie mogłem poćwiczyć mówienie.

Teraz używam esperanta prawie codziennie w Internecie, gdzie mam kontakt z ludźmi z różnych kontynentów. Często uczestniczę też w międzynarodowych imprezach młodzieżowych, na których używa się esperanta oraz korzystam z usług Pasporta Servo, żeby tanio podróżować i zyskać bezpośredni kontakt z miejscowymi. Esperanto bardzo wzmocniło moje zainteresowanie innymi krajami i kulturami oraz językami. Dzięki niemu poznałem moją żonę, pół-Rosjankę, i wielu dobrych przyjaciół z różnych krajów.

ESPERANTO ZMIENIŁO MÓJ SPOSÓB PATRZENIA NA ŚWIAT

Nazwisko: Trinh Hong Hanh

Kraj: Wietnam

Zawód: Urzędnik handlowy

W ruchu esperanckim między innymi:

◆ Członek zarządu Wietnamskiej Młodzieży Esperanckiej

Pewnego dnia w domu bliskiej przyjaciółki spotkałam jej sąsiadkę, od której pierwszy raz usłyszałam o esperancie, i zaraz w mojej głowie zakiełkowało wiele pytań: "Co to za język?", "Do kogo należy?", "Czy jest podobny do angielskiego?", "Czy naprawdę można się go łatwo nauczyć?" itp. Żeby znaleźć odpowiedzi na te pytania, zdecydowałam się wziąć udział w kursie dla początkujących w Hanoi. Kurs prowadził wykwalifikowany nauczyciel. Oprócz wiedzy językowej przekazał nam również wewnętrzną ideę esperanta i swoje bogate doświadczenia w działalności organizacyjnej. To on zachęcił nas, żebyśmy zgłosili się do pomocy przy drugim Azjatyckim Kongresie Esperanta w sierpniu 1999 r. w Hanoi. Co za zaskoczenie! Uczyliśmy się tylko 6 miesięcy, 3 razy w tygodniu, i to wystarczyło, żeby pomyślnie zorganizować kongres. Był naprawdę przepiękny! Uczestnicy kursu dla początkujących stworzyli jądro naszego młodego ruchu esperanckiego. Wielu nie tylko pomagało, ale także wzięło na siebie odpowiedzialność za nowo powstałe organizacje esperanckie. Esperanto otworzyło mi oczy i zmieniło mój sposób patrzenia na świat. Moja miłość do esperanta i ruchu nieustannie rośnie. Jestem naprawdę szczęśliwa z moich postępów, a tym bardziej z postępu naszego młodego ruchu esperanckiego w Wietnamie.

ESPERANTO JEST TEŻ WE WSIACH BEZ PRĄDU

Nazwisko: Vladka
Chvátalová

Kraj: Czechy (od 2004 r.
pracuje w Belgii)

Zawód: Tłumaczka

**W ruchu esperanckim
między innymi:**

◆ była sekretarz generalna
TEJO

Naukę esperanta zaczęłam jako 13-letnia dziewczyna z podręcznika znalezionej u babci. W tym czasie Czechosłowacja była krajem dość zamkniętym, z którego nie można było po prostu wyjechać, a ja chciałam przynajmniej korespondować z obcokrajowcami, oczywiście raczej z egzotycznych krajów. Po korespondencyjnym kursie esperanta dowiedziałam się, że istnieje zorganizowany ruch esperancki, i szybko stałam się członkiem Czeskiej Młodzieży Esperanckiej. W ten sposób rozpoczęła się moja wieloletnia podróż przez krainę esperanta, w której spotkałam przedstawicieli różnych kultur, ideologii i poglądów – jaka świetna szkoła życia!

Dzięki konferencji ILEI, która odbyła się w 2008 r. w Beninie w Afryce, otworzył się przede mną całkiem nowy świat, który obecnie próbuję lepiej zrozumieć. Angażując się w nowe projekty, chciałabym pomóc przynajmniej niektórym potrzebującym. To niewiarygodne, ile niesłychanie dobrych i pełnych entuzjazmu esperantystów można znaleźć we wsiach bez prądu, na przykład w Klévé na południu Togo!

Esperantyści tworzą stosunkowo dobrze zorganizowaną sieć, za pomocą której moglibyśmy zmienić życie (niektórych) innych ludzi, np. wspierając opiekę medyczną i edukację dzieci w biednych krajach. Od 2008 r. próbuję to właśnie robić, współpracując z sierocińcem w Beninie w mieście Lokossa, w którym także mieszka wielu esperantystów. Nie ma lepszej zapłaty niż uśmiech dziecka, które dzięki naszej pomocy otrzymało szybką pomoc lekarską albo edukację szkolną.

ESPERANTO BARDZO UŁATWIA WYMIANY MIĘDZYNARODOWE

Nazwisko: Kong Kil-yoon

Kraj: Korea Południowa

Mój kontakt z esperantem był przypadkowy. Zimą oglądałem w telewizji program, w którym jakiś starszy uczył się esperanta na kursie. Słowa "język międzynarodowy esperanto" mnie zaintrygowały, jednak szybko o nich zapomniałem. Pierwszego dnia studiów ponownie znalazłem słowo "esperanto", tym razem na plakacie, który członkowie klubu esperantystów z uniwersytetu wywiesili, żeby przyciągnąć nowych studentów. Zapisalem się na ten kurs. Kiedy zrozumiałem gramatykę, zacząłem korespondować z zagranicznymi esperantystami. Aby podwyższyć poziom

języka, poprosiłem japońską esperantystkę, żeby poprawiała moje błędy w listach. Pomogła mi nie tylko lepiej opanować język, ale również zrozumieć ideę esperanta. Dotychczas zaprzyjaźniłem się z setkami esperantystów na całym świecie. Poprzez ciągłą wymianę listów i dyskusje lepiej rozumiałem cele esperanta. Międzynarodowe kontakty i wymiany są naprawdę ciekawe, a esperanto bardzo je ułatwia.

ESPERANTO JEST DLA MNIE WIELKIM NATCHNIENIEM

Nazwisko: Hokan Lundberg

Kraj: Szwecja

Zawód: Nauczyciel gimnazjalny

**W ruchu esperanckim
między innymi:**

◆ Jeden z założycieli E@I
i lernu.net

◆ Koordynator tej broszury

W szkole miałem problem z językami obcymi. Walczyłem z angielskim i niemieckim przez wiele lat, ale niestety nigdy nie osiągnąłem wysokiego poziomu. Kiedy miałem 20 lat, postanowiłem pod wpływem duńskiego pisarza Martinusa nauczyć się esperanta. Z nim też musiałem zmagać się wiele lat, ale przynajmniej czułem, że kiedyś będę w stanie opanować ten język i stopniowo doszedłem do wysokiego poziomu. Można więc powiedzieć, że jestem dowodem na to, że osoba bez zdolności językowych może dobrze nauczyć się esperanta. Te doświadczenia zainspirowały mnie do wszechstronnej pracy na rzecz tego języka.

Przez kilka lat pracowałem nad projektami esperanckimi na pełen etat, ale teraz robię to tylko w wolnych chwilach. Moja żona Sonja też bardzo lubi esperanto. Spotkaliśmy się na seminarium TEJO nad Morzem Czarnym w Bułgarii i od tego czasu używamy esperanta między sobą. Sonja jest z Serbii, a ja ze Szwecji, więc esperanto funkcjonuje jako pomost językowy między naszymi językami. Ona rozmawia z naszymi dziećmi po serbsku, a ja w esperanto. W przedszkolu i poza domem używają szwedzkiego. Taki system działa bardzo dobrze. To zadziwiające, jak szybko dziecko potrafi zmieniać język, zależnie od tego, z kim rozmawia.

Są dwa główne powody, dla których używam z dziećmi esperanta: 1) Żeby ich szwedzki nie zdominował serbskiego – chcemy, żeby dzieci nie tylko rozumiały serbski, ale też używały go aktywnie, gdy odwiedzamy dziadków i przyjaciół w Serbii. 2) Bo ja i moja żona chcemy nadal używać esperanta między sobą jako jednego z rodzinnych języków. Jest jeszcze jeden powód: bardzo lubię rozmawiać w esperanto, szczególnie z ludźmi, których kocham.

Jak pewnie zauważyliście, wielu ludzi znajduje partnerów życiowych poprzez esperanto. Czy nie dowodzi to, że w esperanto można wyrażać również uczucia i miłość?

Zamenhof, inicjator esperanta

Jako dziecko Zamenhof miał wiele pomysłów na zjednoczenie ludzkości i zaprowadzenie pokoju na świecie. Jednym z nich było stworzenie języka międzynarodowego - tego marzenia nigdy nie porzucił. W tej części dowiesz się, jak Zamenhof wpadł na pomysł nowego języka i jak go zrealizował.

Chłopiec z wielkim marzeniem

W 1859 r. urodził się żydowski chłopiec: Ludwik Łazarz Zamenhof. Dorastał w niewielkim Białymstoku, gdzie mieszkali Polacy, Rosjanie, Żydzi, Niemcy i trochę Litwinów, a każda z tych grup posługiwała się własnym językiem. Zamenhof wcześniej zauważył, że środowiska te nie żyją ze sobą w zgodzie i że źródłem nieporozumień był często brak wspólnego języka. Doświadczenia te miały silny wpływ na młodego Ludwika, który już w dzieciństwie zaczął marzyć o wspólnym języku (uzupełniającym języki etniczne). Dzięki wspólnemu językowi miejscowości takie jak Białystok stałyby się spokojniejsze, a ludzie mogliby rozwiązywać ewentualne konflikty w bezpośredniej rozmowie, zanim doszłoby do prawdziwej kłótni.

"Gdybym nie był Żydem z getta, pomysł zjednoczenia ludzkości albo w ogóle by mi nie przyszedł do głowy, albo nie trzymałby się mnie tak uparcie przez całe moje życie."

Zamenhof w liście napisanym w 1905 r.

Może język klasyczny?

Zamenhof był przekonany, że wspólny język nie powinien należeć do żadnej grupy etnicznej. Mogłoby to wzbudzić zawiść innych grup i faworyzować ludzi, dla których język ten byłby językiem ojczystym. W gimnazjum Zamenhof zaczął się uczyć łaciny i greki i zastanawiał się nad możliwością użycia jednego z tych języków klasycznych jako języka międzynarodowego. Jednak po dalszej nauce doszedł do wniosku, że są one zbyt trudne nawet dla niego, mimo że znał już kilka języków: rosyjski, polski, hebrajski, jidysz, niemiecki i francuski. Jak by to więc było z innymi ludźmi, którzy nie lubią uczyć się języków i nie mają doświadczenia na tym polu? Nie, wspólny język międzynarodowy powinien być łatwiejszy niż języki klasyczne, choć tak samo neutralny jak one. Ale który język ma takie cechy?

"Język sztuczny"

Język neutralny i jednocześnie łatwy w nauce. Czy to w ogóle możliwe? Nauczyć się języka nigdy nie jest łatwo, a czy cokolwiek na świecie jest całkiem neutralne? Chyba nie, ale to nie oznacza, że język nie może być łatwiejszy w

nauce i bardziej neutralny niż języki etniczne. Zamenhof dużo o tym myślał i doszedł do wniosku, że najlepszym rozwiązaniem będzie "język sztuczny". Rozumiał przez to język z bazą stworzoną przez jednego lub wielu ludzi. Już jako gimnazjalista Zamenhof rozpoczął eksperymenty, ale ciągle miał wątpliwości, czy stworzenie takiego języka jest możliwe. Na przekór wątpliwościom ciągle wracał do swojego marzenia o wspólnym języku międzynarodowym i eksperymentował z "językiem sztucznym", aż zaczął osiągać pierwsze rezultaty...

Łatwa gramatyka, ale co ze słownictwem?

Pod koniec gimnazjum Zamenhofa zainspirował język angielski, którego gramatyka była bardzo prosta w porównaniu z gramatyką łaciny i greki. Teraz wiedział, że możliwy jest język z prostą i jasną gramatyką. Zaczął upraszczać zasady gramatyczne swojego języka i po żmudnej pracy był nawet dość zadowolony. Problemem okazały się jednak pęczniące słowniki! Jak to rozwiązać? Język przecież musi mieć słowo na wszystko. Rozwiązanie podsunęły mu dwa rosyjskie szyldy: "szwejcarskaja" (portiernia) i "konditorskaja" (cukiernia). Oba słowa zawierają przyrostek "-skaja" i Zamenhof poczuł, jakie wielka siła drzemie w sufiksach. "Problem rozwiązany!" - pomyślał, widząc te dwa napisy. Następnie zaczął szczegółowo porównywać słowa i szukać relacji między nimi, aby zdecydować, które przedrostki i przyrostki przydałyby się w jego języku. Ta praca okazała się niezmiernie ważna, bo w ten sposób Zamenhofowi udało się drastycznie zmniejszyć liczbę wyrazów do nauczenia się.

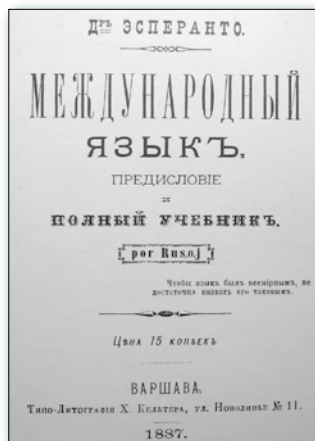
Pierwsza próba

Początkowo Zamenhof rozważał użycie jako słów krótkich kombinacji literowych, np. *a, ab, ac, ad, ... ba, ca, da, ... e, eb, ec, ... be, ce, ... aba, aca, ...* Szybko jednak zarzucił ten pomysł, bo zapamiętanie takich słówek okazało się niemożliwe. Wówczas przekonał się, że słownictwo powinno opierać się na wyrazach z języków romańskich i germańskich. Dzięki temu język w sposób naturalny upodobiłby się do języków europejskich. Pod koniec gimnazjum Zamenhof przedstawił kolegom podstawy języka, który nazwał "lingwe uniwersala". Wielu przyjaciół postanowiło się go nauczyć. W grudniu 1878 r. spotkali się nawet, żeby uczcić stworzenie pierwszej bazy językowej, i odśpiewali hymn w tym języku.

Wypróbowywanie i ulepszanie języka

Zamenhof nie chciał od razu przedstawiać swojego języka szerszym kręgom: po pierwsze był na to za młody, ale przede wszystkim chciał najpierw dokładnie wypróbować język i dokonać w nim poprawek. Niektórzy gimnazjaliści, którzy uczyli się "lingwe uniwersala", próbowali rozmawiać o nim z dorosłymi, ale szybko przestali, gdy spotkali się głównie z szyderstwami. Zamenhof postanowił pracować nad projektem po cichu, żeby uniknąć kpín i innych problemów (w tym czasie Żydzi byli prześladowani z różnych powodów). Używając języka w praktyce, np. do tłumaczenia wielkich dzieł, zauważył, że trzeba zmienić wiele rzeczy, które wydawały się dobre w teorii. Zamenhof ciągle doskonalił swoje dzieło. Stopniowo doszedł do wniosku, że należy unikać dosłownych tłumaczeń i myśleć bezpośrednio w nowym języku. Robiąc to, Zamenhof czuł, że język posiadał własnego ducha i stał się coraz bardziej żywy. W ten sposób narodziły się podstawy dzisiejszego esperanto.

Lingvo internacia

Praktykując jako lekarz w Warszawie, Zamenhof zaczął rozglądać się za wydawcą podręcznika prezentującego podstawy nowego języka. Przygotował manuskrypt zatytułowany "Lingvo Internacia" (Język międzynarodowy), ale zamiast użyć prawdziwego nazwiska, podpisał się pseudonimem "Doktoro Esperanto". Słowo "esperanto" oznacza osobę,

która ma nadzieję i trafnie opisuje okulistę z Białegostoku: doktor, który ma nadzieję na lepszy świat, pojednanie i pokój między narodami. Broszury nie udało mu się opublikować od razu: miał problem ze znalezieniem drukarni, która chciała ją wydać, i brakowało mu pieniędzy.

Szczęśliwie dla Zamenhofa (i to z kilku powodów) zaręczył się on akurat z Klarą Zilbernik, która popierała projekt neutralnego języka. Latem 1887 r. otrzymali oni od ojca Klary wsparcie finansowe i jego znaczną część wykorzystali na wydanie tzw. Unua Libro (Pierwszej książki). Broszura, która najpierw ukazała się po rosyjsku, a później w innych językach, zawierała m.in. przedmowę, kilka wierszy w esperanto, opis gramatyki i słowniczek. Książeczka stopniowo rozeszła się wśród amatorów języków i idealistów, najpierw w Europie a później i na innych kontynentach.

Dla świeżo poślubionych Zamenhofów nadeszły gorączkowe lata: małe dzieci, praca, a nocą pisana w esperanto korespondencja. Nie byli bogaci, ale wiązali

koniec z końcem, a w 1905 r. udało im się zdobyć pieniądze na wyjazd do Francji na pierwszy kongres esperanto w Boulogne-sur-Mer. Wspaniałą atmosferę zapewniło ok. 700 uczestników z 20 krajów. Podczas inauguracji Zamenhof ze wzruszeniem mówił o swojej pracy i wierze w zjednoczenie ludzkości. Oto fragment jego przemówienia:

"Musimy dobrze uświadomić sobie znaczenie dzisiejszego dnia, bo dziś w gościnnych murach Boulogne-sur-Mer spotkali się nie Francuzi z Anglikami, nie Rosjanie z Polakami, ale ludzie z ludźmi."

Czy naiwny idealista?

Wiele pomysłów i marzeń Zamenhofa było naiwnych, np. próbował on stworzyć podstawy neutralnej religii, w ramach której mogliby się pojednać wszyscy wierzący i wolnomyśliciele, ale projekt ten nigdy nie uzyskał poparcia, nawet wśród esperantystów. To prawda, że esperanto nie rozpowszechniło się masowo, ale zdobyło setki tysięcy czy nawet miliony użytkowników, którzy je cenią i używają go w najróżniejszych sytuacjach. Z wszystkich projektów językowych tylko esperanto naprawdę ożyło i jest używane codziennie na wszystkich kontynentach do komunikacji międzynarodowej i w "międzynarodowych rodzinach" (w których małżonkowie mają inne języki ojczyste). Pod tym względem Zamenhof odniósł wielki sukces, a my, esperantyści, mamy wielki szacunek dla niego i jego pracy. To dzięki niej doświadczamy inspiracji, radości i przyjacielskich relacji z ludźmi z różnych krajów.

Problematykę języka światowego można rozpatrywać od różnych stron, np. politycznej, lingwistycznej, finansowo-ekonomicznej itp. W tej części spojrzemy na ten problem oczami psychologa Claude'a Pirona, który przez wiele lat pracował również jako tłumacz przy ONZ.

Esperantysty często narzekają, że świat nie rozumie ich punktu widzenia i się nim nie interesuje albo że esperanto nie postępuje dość szybko. Rozpowszechniony wśród esperantystów pogląd, że język czyni zbyt wolne postępy, ma źródło w jednym z najważniejszych składników psychiki: pragnieniu. Ludzie pragną, żeby esperanto szło do przodu i reagują jak małe dzieci: nie chcą widzieć ogromu przeszkód, które niczym płot odgradzają pragnienie od jego spełnienia.

Stąd rodzi się frustracja. Sfrustrowani ludzie zamiast przyznać, że od początku brakowało im realizmu, a więc wina leży w nich samych, poszukują winnych na zewnątrz: to zewnętrzny świat, który nie zwraca na nich uwagi. Jest to zachowanie dziecinne, ale nie zamierzam tu nikogo krytykować. Tak po prostu funkcjonuje ludzka psychika: kiedy pojawia się silne pragnienie, jesteśmy skłonni reagować dziecinnie.

Claude Piron

Dlaczego język budzi strach? Np. dlatego, że język związany jest z naszą tożsamością. Pewnego dnia w dzieciństwie uświadamiamy sobie, że nasze środowisko mówi określonym językiem i że to nas określa w stosunku do reszty świata. Należę do grupy ludzi określonej językiem, którego używają. W głębi psychiki mój język to ja. Duże rozpowszechnienie szwajcarskiego niemieckiego to sposób, żeby powiedzieć: oto kim jesteśmy, nie jesteśmy Niemcami. Albo spójrzmy, jak reagują Flamandczycy czy Katalończycy: "Kto prześladowa lub krytykuje mój język, prześladowa lub krytykuje mnie."

Wielu ludzi odrzuca esperanto, bo uważa je za język bez narodu, a więc bez ludzkiej tożsamości. Esperanto to dla nich albo nie język, albo język, który jest bardziej przedmiotowy niż ludzki, który do prawdziwych języków ma się tak, jak robot do prawdziwych ludzi. I to rodzi strach - strach przed tym, że ten robot, który podobno chce zdobyć świat, rozdepcze inne języki i narody, wszystko co indywidualne i żywe, niszcząc wszystko po drodze. To może się wam wydawać fantazją, ale tak właśnie jest. Metoda psychologiczna zwana wywiadem klinicznym pozwala zbadać skojarzenia pomiędzy różnymi pojęciami i obrazami. Terapeuta pyta pacjenta, co przebiega przez jego umysł w reakcji na określone słowo, w tym wypadku "esperanto". Metoda ta dowodzi istnienia tego nieświadomego lęku u bardzo wielu ludzi.

Relacje językowe są czymś bardzo złożonym

Gdy powiedziałem, że świat nie rozumie esperantystów, także dotknąłem psychologicznego aspektu sytuacji. Dlaczego świat nie rozumie esperantystów? Bo społeczeństwo generalnie nie rozumie dobrze sytuacji językowej. Dlaczego? Z wielu powodów. Np. dlatego, że relacje językowe są czymś bardzo złożonym, a rzeczy złożone trudno zrozumieć. Kiedy coś jest bardzo złożone, naturalnym sposobem podejścia do sprawy jest ją uprościć. Dlatego społeczeństwo ma bardzo uproszczony, schematyczny obraz sytuacji językowej na świecie.

Innym psychologicznym powodem utrudniającym społeczeństwu zrozumienie problematyki językowej jest strach. To może was zdziwić. I rzeczywiście, jeśli powiecie politykowi, lingwiście albo zwykłemu człowiekowi, że jednym z powodów, dla których światowy problem językowy nie został rozwiązany, jest strach, popatrzą się na was jak na szaleńców. Po pierwsze dlatego, że dla nich problem językowy po prostu nie istnieje. "Jest przecież angielski, są tłumacze". A jeśli nawet istnieje problem, to jasne, że nie ma on żadnego związku ze strachem. "Nikt się nie boi języka. Co to za brednie?" - powiedzą. Jednak wielu obaw nie jesteśmy świadomi. Nie czujemy ich, co jest dobre, bo bez tego przyjemne życie byłoby niemożliwe. Faktem jest jednak, że obawy te powodują wiele wpaczeń w naszym sposobie rozumienia rzeczywistości.

Tabu

Cała sfera międzynarodowej i międzypaństwowej komunikacji językowej jest objęta tabu. Jeśli przeanalizujemy dokumenty zajmujące się tym problemem, stwierdzimy, że z ok. 99% wynika, jakby esperanto nie istniało, jakby ludzkość nie miała żadnych innych doświadczeń w zakresie komunikacji międzynarodowej niż tłumaczenie albo użycie prestiżowego języka narodowego, jak angielski. Esperanto jest tematem tabu. Dowodem na to jest odmowa porównywania.

Kiedy naukowcy chcą się dowiedzieć, jaką coś ma wartość, zawsze porównują to coś z punktem odniesienia. Zanim przystąpi się do produkcji nowego leku, trzeba porównać jego skuteczność do już znanych substancji. A co się dzieje, kiedy podjęta zostanie decyzja o realizacji dużej inwestycji, na przykład budowie nowego stadionu? Ogłasza się przetarg. Proponuje się różnym firmom zgłaszanie ofert i porównuje się je, żeby wybrać tę najbardziej racjonalną pod względem kosztów i innych ważnych kryteriów. Jest to normalna procedura.

Istnieje nawet dyscyplina naukowa zajmująca się sztuką wybierania najlepszej metody osiągnięcia danego celu. Są to tak zwane "badania operacyjne". Stosując zasady badań operacyjnych do problematyki językowej, stwierdzimy, że ze wszystkich obecnie praktykowanych środków optymalnym rozwiązaniem jest esperanto.

Tylko żeby do tego dojść, należy ze sobą porównać różne systemy, a więc sprawdzić obiektywnie, w praktyce, jak esperanto wypada wobec gestykulacji, bełkotania w słabo znanym języku, wykorzystania angielskiego, tłumaczenia dokumentów, tłumaczenia przemówień (symultanicznego i konsekwentnego), stosowania łaciny itp. Tylko takie porównanie pozwoli wyciągnąć wnioski, który system jest najlepszy.

Ale chociaż na temat sytuacji językowej zapisano wiele tysięcy stron, czy to w ONZ, czy w Unii Europejskiej, czy na wydziałach lingwistycznych uniwersytetów, dokumenty, które podchodzą do problemu, stosując porównanie uwzględniające esperanto, można zliczyć na palcach jednej ręki. Ponieważ porównywanie możliwych rozwiązań jest tak częste w innych dziedzinach, jego brak na polu międzynarodowej komunikacji językowej wskazuje, że działa tu tabu.

Z czego wzięło się tabu?

Skąd wzięło się to tabu? I tutaj powodów jest wiele. Są np. przyczyny polityczne. Pomysł, żeby "zwykli ludzie" z różnych narodów mogli komunikować się bez barier, nie podoba się wielu państwom. Są przyczyny społeczne. To samo nie podoba się uprzywilejowanym warstwom społecznym. Ludzie, którzy mówią dobrze po angielsku albo w innym ważnym języku, mają dużą przewagę nad tymi, którzy znają tylko lokalne języki i wcale nie chcą tracić tej przewagi. Jest to szczególnie widoczne w krajach Trzeciego Świata.

Lecz ja uważam, że główne powody istnienia tabu są natury psychicznej. Sedno problemu leży w ładunku emocjonalnym pojęcia "język", w jego mocy poruszania ukrytych strun naszej duszy. Myślimy pojęciami lub słowami, a te są nie tylko sprawą intelektu, ale mają pewien ładunek emocjonalny. Nie wszystkie, ale wiele z nich. Jeśli powiem słowo "wojna", "pieniądz", "mama", "seks" albo "energia atomowa", coś głęboko w was wibruje, chociaż na ogół nie jesteście tego świadomi. Innymi słowy, nie jesteśmy obojętni na większość pojęć, zwłaszcza na te, które są w jakiś sposób związane z naszymi pragnieniami, potrzebami, aspiracjami, przyjemnością, cierpieniem, władzą itp.

Wśród tych pojęć obciążonych silnym ładunkiem emocjonalnym znajduje się pojęcie "język". Dlaczego? Bo język kojarzy się z wywoływaniem zrozumienia, a bycie zrozumianym jest jednym z najbardziej podstawowych pragnień każdego człowieka. Kiedy męczy mnie jakiś problem albo kiedy cierpię, poczuć się dużo lepiej, jeśli powiem o tym komuś, kto mnie wysłucha i zrozumie, okaże wsparcie, weźmie na siebie część mojego cierpienia, żebym nie czuł się samotny.

Kiedy niemowlę płacze z bólu, dorosły często albo nie rozumie, co się dzieje, i reaguje niewłaściwie, albo rozkłada bezradnie ręce i nie reaguje wcale. Ale kiedy dziecko nauczy się mówić i może powiedzieć: "boli mnie ucho", reakcja dorosłego jest całkiem inna. Zachodzi prawdziwa komunikacja, która

odmienia życie. Ponieważ komunikacja ta najczęściej odbywa się pomiędzy dzieckiem a matką, wśród emocji wywoływanych przez pojęcie "język" znajdują się uczucia do matki. Dlatego właśnie w tylu językach mówi się "język matczyny", mając na myśli język rodziców albo środowiska.

Zauważcie, jak emocjonalnie reagują ludzie na propozycje zmiany ortografii. Przypatrzcie się uważnie argumentom, a zobaczycie, że nie ma w nich ani krzty racjonalności. Chodzi po prostu o emocje, emocje, które zawsze wzbudza pojęcie "język".

I "ojciec", i "matka"

Esperanto jawi się jako potwór, bo mówi się, że stworzył je jeden mężczyzna. Inaczej mówiąc, ma "ojca" ale nie ma "matki". Jest potwornym wytworem samotnego zбочeńca. Taki obraz promują definicje w encyklopediach, książkach językowych i ulotkach esperanckich, według których "esperanto zostało stworzone przez Zamenhofa w 1887 r." Nieprawda - esperanto nie powstało w 1887 r. W 1887 r. pojawiło się "ziarno" języka, które przez wiele lat rosło i ewoluowało w umyśle Zamenhofa i w jego zeszytach.

Po tym długim procesie, porównywalnym do stopniowego rozwoju nasienia w roślinie, projekt został opublikowany, ziarno zostało zasiane. Ale to ziarenko mogło ożyć tylko dlatego, że przyjęła je gleba. I to ta gleba jest "matką" esperanta, ta społeczność pierwszych idealistów, którzy przyjęli ziarno i zapewnili mu środowisko, w którym mogło rosnąć i rozwijać się, aż usamodzielniało się na tyle, żeby utrzymać się przy życiu niezależnie od jakiegokolwiek jednostki.

Esperanto w formie używanej dzisiaj nie jest dziełem Zamenhofa - jest to język, który rozwinął się z projektu Zamenhofa dzięki temu, że przez sto lat używali go bardzo różni ludzie. Jest językiem, który rozwijał się całkowicie naturalnie, poprzez używanie, twórczość i naprzemienną sekwencję tez i antytez, najczęściej nieświadomych. Esperanto nie jest potworem powołanym do życia przez jednego człowieka: ma niezwyklego "ojca", który zaszczerpił w nim niezwykle potencjał życia, ale ma też "matkę", która pielęgnowała je z miłością, i która dała mu życie, jakiego sam ojciec nie był w stanie zapewnić.

W dalszej perspektywie

Widzimy, że psychologiczne aspekty esperanta i światowej problematyki językowej są znacznie bardziej złożone, niż się wydaje na pierwszy rzut oka. W psychice większości ludzi tkwi wielki opór przeciwko samej idei języka międzynarodowego (nie będącego jednocześnie językiem narodowym). Z tego powodu prawie nikt z politycznej, społecznej i intelektualnej elity nie skłania się do spokojnego zbadania sprawy.

Ten opór z pewnością nie zaniknie, choćby dlatego, że nie można dostrzec czegoś, na co się nie jest przygotowanym. Dlatego wielu ludzi po prostu nie słyszy, co się mówi o esperancie: ich umysł nie jest gotowy, więc zdania przepływają obok, nie wnikać do środka. Tak, opór nie zaniknie - ale w dłuższej perspektywie raczej nie zdoła zwyciężyć z faktami.

(Skrócona wersja odczytu, który Claude Piron wygłosił w 1998 r.)

Najczęściej zadawane pytania dotyczące esperanta

W tej części znajdziesz odpowiedzi na niektóre pytania dotyczące esperanta

Dlaczego język nazywa się esperanto?

Początkowo język ten nazywał się po prostu *Lingvo Internacia* – język międzynarodowy. Gdy Zamenhof go prezentował, użył pseudonimu Doktoro Esperanto (co oznacza: doktor, który ma nadzieję). Dlatego też ludzie mówili nieraz o "języku doktora Esperanto", a nieco później już tylko "Esperanto" i to stało się zwyczajową nazwą języka.

Ilu ludzi mówi w esperanto?

Nie jest sprawą jasną, jak liczyć użytkowników esperanta, ponieważ nie wszyscy posługujący się tym językiem są członkami jakiejś organizacji. Zależy to również od definicji "mówienia w esperanto": czy należy liczyć tylko tych, którzy często i na wysokim poziomie używają esperanta, czy też wszystkich z co najmniej podstawową znajomością języka, nawet jeśli bardzo rzadko go używają. Szacunkowe liczby mówiących w esperanto na świecie są więc bardzo rozbieżne, od kilkudziesięciu tysięcy do kilku milionów. W każdym razie na świecie jest wystarczająco wielu użytkowników esperanta, aby mogła istnieć pełna życia międzynarodowa społeczność.

Do jakich języków esperanto jest najbardziej podobne?

Większość rdzeni wyrazowych pochodzi z języków europejskich, zwłaszcza romańskich, ale gramatyka esperanta ma wiele cech, które nie są typowe dla języków europejskich, ale upodabniają esperanto do np. tureckiego, suahili, a nawet chińskiego.

Czy łatwo jest nauczyć się esperanta?

W porównaniu do języków narodowych, tak. Ale, jak zawsze, wiele zależy od konkretnego człowieka oraz od liczby innych dotychczas opanowanych języków. Nauczenie się nowego języka zawsze jest wyzwaniem i według naszych doświadczeń nigdy nie jest to "bardzo łatwe". Dotyczy to również esperanta, chociaż jest ono zdecydowanie łatwiejsze niż języki narodowe/etniczne. Także ludzie, którym nigdy nie udało się naprawdę nauczyć języka obcego, mogą opanować esperanto. Ale, oczywiście, trzeba dużej ilości nauki i ćwiczeń, jeśli chcemy używać języka płynnie i poprawnie.

Po co uczyć się esperanta?

Jest wiele powodów, dla których ludzie zaczynają się uczyć esperanta. Osoby zainteresowane językami często są ciekawe gramatyki esperanckiej i w ten sposób zaczynają naukę języka. Inni interesują się esperantem, bo nie udało im się nauczyć jakiegoś języka obcego i chcą spróbować czegoś łatwiejszego. Niektórzy słyszeli o tzw. "wewnętrznej idei" i to z jej powodu uczą się esperanta, aby w ten sposób budować pokojowy i zjednoczony świat. Młodzież często interesuje się podróżami do innych krajów oraz nawiązywaniem międzynarodowych przyjaźni, a właśnie na tym polu esperanto sprawdza się doskonale.

Jak uczyć się esperanta?

Jeśli masz dobry dostęp do Internetu, polecamy Ci zacząć na www.lernu.net, gdzie znajdziesz mnóstwo interaktywnych kursów dla początkujących w wielu językach. Jeśli wolisz kurs w formie książkowej lub stacjonarnej, skontaktuj się z organizacjami wymienionymi na końcu tej broszury. W wielu krajach i miastach organizuje się regularne kursy esperanta. Kiedy trochę poznasz esperanto, dobrze jest zacząć używać języka w Internecie albo na spotkaniach esperantystów.

Czy esperanto ma jakieś symbole?

Tak, jest ich kilka. Zielona gwiazda jest najstarszym i najczęściej stosowanym, m.in. na fładze esperanckiej. Zielony kolor jest symbolem nadziei, a pięcioramienna gwiazda symbolizuje pięć kontynentów. Innym, nowszym, jest tak zwany "symbol jubileuszowy", który pojawił się w wyniku konkursu zorganizowanego na stulecie esperanta.

Dlaczego niektórzy lingwiści wypowiedzieli się negatywnie o esperancie?

Ci, którzy najlepiej rozumieją złożoność języka, to lingwiści. Może właśnie dlatego wielu z nich, zresztą bardzo kompetentnych ludzi, nie może uwierzyć, że esperanto może funkcjonować jako prawdziwy, żyjący język, a więc godny uwagi i zbadania. Język jest czymś tak rozbudowanym i delikatnym, że pojawienie się

prawdziwego, bogatego, żyjącego języka opartego na projekcie jakiegoś młodego człowieka (Zamenhof miał 27 lat, gdy po ponad dziesięcioletniej pracy przedstawił esperanto) jest rzeczą ogromnie nieprawdopodobną. Z natury jest się więc sceptycznym. Ale jeśli się zobaczy stan rzeczywisty, okazuje się, że esperanto zadziwiająco dobrze sprawdza się w komunikacji międzynarodowej. Byłoby dobrze, gdyby w przyszłości więcej lingwistów zechciało dokonać analizy i przeprowadzić badania nad esperantem.

Czy można uczyć się esperanta na uniwersytetach i w szkołach?

W niektórych krajach tak. Wielu esperantystów argumentuje, że uczenie się esperanta w szkole podstawowej pomogłoby uczniom później uczyć się innych języków obcych z tego powodu, że uczniowie nabrałoby większej pewności do uczenia się języków, przyswajając dość łatwe esperanto, a także skuteczniej zrozumieliby struktury gramatyczne dzięki przejrzystości gramatyki esperanta. Jest po temu wiele przesłanek i byłoby ciekawie, gdyby badacze zbadali wartości propedeutyczne esperanta.

Czy da się rozpoznać, z jakiego kraju pochodzi osoba mówiąca w esperanto?

Często można odgadnąć po akcencie, z jakiego kraju pochodzi osoba, która mówi w esperanto, ale nie zawsze, są również tacy, którzy mają "neutralną" wymowę.

Ile jest osób mówiących w esperanto od urodzenia?

Jest prawdopodobnie ok. 1000 osób, którzy mówią w esperanto jako jednym z ojczystych języków. Często jest tak, że rodzice spotkali się na jakiejś imprezie esperanckiej i są z różnych krajów. Używają esperanta w domu między sobą, a kiedy dziecko przychodzi na świat, nadal chcą rozmawiać między sobą w esperanto. Chyba najczęstszy model wygląda tak, że jeden rodzic zawsze używa esperanta rozmawiając z dzieckiem, drugi, który jest imigrantem, używa swego rodzimego języka, natomiast poza domem dziecko używa języka miejscowego/narodowego. W ten sposób dziecko od urodzenia włada trzema językami.

Czy nie byłoby lepiej stworzyć nowy, jeszcze sprawiedliwszy język do komunikacji międzynarodowej?

Zbudować dobrą podstawę języka nie jest łatwo. Lingwiści, którzy wiele wiedzą o językach, niekoniecznie mają zdolności, żeby język stworzyć, ich specjalizacja polega przecież na analizowaniu języków. Tworzenie i analiza to odmienne sprawy. Wielu ludzi budowało podstawy języków, grupa lingwistów także próbowała, ale wyniki dotychczas nie były zbliżone do osiągnięć esperanta. Wystarczy pomyśleć o Mozarcie i twórczości muzycznej: nieczęsto pojawiają się ludzie z tak ogromnym talentem! Podobnie jest z Zamenhofem. Miał on nadzwyczajny talent do tworzenia języka. Udało mu się samemu skonstruować podstawy języka, który okazał się dużo lepszy niż podobne projekty. Poza tym ożywienie nowego języka wymagałoby długiego czasu oraz wszechstronnej i ogólnoswiatowej praktyki. A bez podstaw ideologicznych porównywalnych z tymi, których Zamenhof dostarczył esperantu, ma on małe szanse stać się żywym językiem i zdobyć dla siebie akceptację społeczną. Esperanto ten proces ma już za sobą, a język jest gotowy. Nie doskonały, ale jednak bardzo dobry do komunikacji międzynarodowej na równych zasadach.

Czy do komunikacji międzynarodowej nie wystarczy język angielski?

Angielski jest w wielu sytuacjach bardzo przydatny do komunikacji międzynarodowej. Ale faktem jest, że nie wszystkim udaje się dojść do wysokiego poziomu w tym języku, nawet po wieloletniej nauce. Szczególnie tym, których języki ojczyste nie są podobne do angielskiego, trudno jest osiągnąć wysoki poziom. Esperanto jest łatwiejsze w nauce niż języki etniczne, zarówno gdy chodzi o naukę języka obcego w młodości, jak i w wieku dojrzałym. Poza tym esperanto nie jest związane z jakąś szczególną kulturą narodową, co jest wielką zaletą języka, który funkcjonuje jako most między wszystkimi narodami, które w ten sposób porozumiewają się na równych zasadach.

Czy esperanto nie miało już swojej szansy?

To prawda, że esperanto na początku lat 20. nieomal zostało wybrane przez Ligę Narodów (poprzedniczkę ONZ) jako jeden z języków roboczych tej organizacji, i że wielu polityków interesowało się esperantem w latach 30. i 40. Dzisiaj bardzo niewielu polityków interesuje się tym językiem. Być może esperanto nigdy ponownie nie będzie miało szansy stać się językiem roboczym jakiejś wielkiej organizacji międzynarodowej. Może też tak się wydarzyć, że sytuacja się kiedyś zmieni, i że esperanto stanie się coraz bardziej popularne wśród ludzi, którzy interesują się utworzeniem nowego światowego społeczeństwa z bardziej przyjacielskimi i bliższymi relacjami między narodami. Nikt nie zna przyszłości, ale można mieć nadzieję... My, esperantyści, jesteśmy w tym dobrzy! (słowo "esperanto" oznacza osobę, która ma nadzieję.)

Informacje na temat esperanta w Polsce

Tu znajdziesz kilka podpowiedzi, gdzie w Polsce szukać kontaktów z esperantem i esperantystami.

Organizacje i kluby

Ogólnopolskie:

PZE - Polski Związek Esperantystów

(PEA - Pola Esperanto-Asocio), Al. Wolności 37f lok. 7, 33-300 Nowy Sącz, e-mail: esperantistoj@o2.pl, [www: www.esperanto.pl](http://www.esperanto.pl)

PME - Polska Młodzież Esperancka (PEJ - Pola Esperanto-Junularo), ul. Andersa 37/59a, 00-159 Warszawa, e-mail: pej@pej.pl, [www: www.pej.pl](http://www.pej.pl)

Lokalne:

Klub "Varsovia Vento", ul. Andersa 37/59a, 00-159 Warszawa, e-mail: viavento@onet.eu, [www: www.viavento.org](http://www.viavento.org)

Stowarzyszenie e-senco, ul. Podmiejska 15, 61-357

Poznań, e-mail: kontakto@esenco.org, [www: www.esenco.org](http://www.esenco.org)

Białostockie Towarzystwo Esperantystów, ul. Piękna 3, 15-282 Białystok, e-mail: esperanto.bialystok@interia.pl, [www: www.espero.bialystok.pl](http://www.espero.bialystok.pl)

Śląski Związek Esperancki, ul. Dubois 3/1, 50-208 Wrocław, e-mail: wroclavo@poczta.onet.pl, [www: wroclavo.republika.pl](http://www.wroclavo.republika.pl)

Imprezy

JES - Europejski Tydzień Młodzieży, młodzieżowa impreza noworoczna współorganizowana przez Polską Młodzież Esperancką, e-mail: jes@pej.pl, [www: www.jes.pej.pl](http://www.jes.pej.pl)

Arkones - Artystyczne Konfrontacje Esperanckie, festiwal kultury i sztuki odbywający się co roku na początku jesieni w

Poznaniu, e-mail: kontakto@esenco.org, [www: www.arkones.org](http://www.arkones.org)
Dni Zamenhofs, grudniowe, weekendowe spotkanie w Białymstoku, e-mail: esperanto.bialystok@interia.pl, [www: www.espero.bialystok.pl](http://www.espero.bialystok.pl)

GRUPE – Gliwicka Randka Użytkowników i Praktyków Esperanta, jesienne spotkanie w Gliwicach, e-mail: esperanto_gliwice@poczta.onet.pl, [www: www.esperanto.cba.pl](http://www.esperanto.cba.pl)

Rozgłośnie radiowe

Polskie Radio w Esperanto, Polskie Radio nadaje audycje w esperanto od 1959 roku, [www: www.polskieradio.pl/eo](http://www.polskieradio.pl/eo)
Podkasto.net, młodzieżowe radio internetowe realizowane przez klub "Varsovia Vento", [www: www.podkasto.net](http://www.podkasto.net)

Księgarnie

Wydawnictwo HEJME, e-mail: hejme@hejme.com.pl, [www: www.hejme.com.pl](http://www.hejme.com.pl)

Oddział Warszawski PZE, [www: www.esperanto.warszawa.pl](http://www.esperanto.warszawa.pl)

Oddział Łódzki PZE, e-mail: rk-lodzo@poczta.wp.pl

Oddział Gliwicki PZE, e-mail: esperanto_gliwice@poczta.onet.pl

Oddział Pomorsko-Żuławski PZE, e-mail: esperanto@powiat.malbork.pl

Informacje kontaktowe

Więcej informacji można znaleźć na stronach: www.esperanto.pl, www.pej.pl, oraz pod adresem: pej@pej.pl

www.lernu.net

lernu! to wielojęzyczny portal, który pomaga użytkownikom Internetu zdobyć informacje i nauczyć się esperanta, bezpłatnie i w wyjątkowo łatwy sposób.

W portalu znajdują się kursy na różnych poziomach, słowniki w wielu językach, przegląd gramatyki, dźwiękowe opowiadania z obrazkami, komunikator internetowy, fora i wiele innych rzeczy.

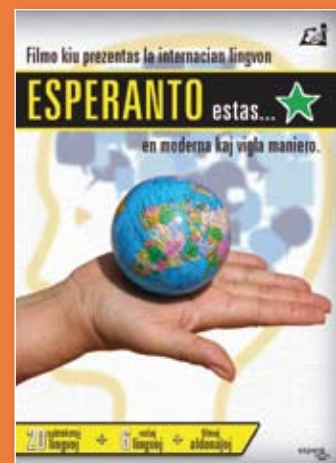
Esperanto estas ... www.esperantoestas.net

Zapoznaj się z międzynarodowym językiem esperanto w sześciu krótkich i ciekawych filmikach!

Esperanto estas ... (Esperanto to...)

- ... język przydatny do wszystkiego (Część 1 - 01:43 min)
- ... język o wielu właściwościach (Część 2 - 08:01 min)
- ... język używany na wiele sposobów (Część 3 - 06:23 min)
- ... język, którego każdy może się nauczyć (Część 4 - 13:22 min)
- ... język różnorodnej społeczności (Część 5 - 04:12 min)
- ... język przyszłości (Część 6 - 09:31 min)

ESPERANTO TO JĘZYK MIĘDZYNARODOWY UŻYWANY NA WSZYSTKICH KONTYMENTACH

*"Czuję się częścią
światowej wspólnoty"*

Erin Piatetski,
USA

*"Esperanto jest częścią
mojego normalnego życia"*

Renato Corsetti,
Włochy

*"W esperancie interesuje
mnie głównie jego strona
kulturowa"*

Rogener Pavinski,
Brazylia

*"Już od 7 lat esperanto jest
moim głównym zajęciem"*

Katalin Kováts,
Holandia / Węgry

*"Esperanto uczyniło mnie
obywatelem świata"*

Jean Codjo,
Kanada / Benin

*"Esperanto wzmocniło
moje zainteresowanie
innymi krajami i kulturami"*

Marcos Cramer,
Niemcy

*"Dzięki esperantu
nawiązałam bliskie kontakty
z obcokrajowcami"*

Satoo Reiko,
Japonia

*"Esperanto zmieniło mój
sposób patrzenia na świat"*

Trinh Hong Hanh,
Wietnam

*"Nauka esperanta zawiadła
mnie w nową część świata"*

Russ Williams,
Polska / USA

*"Esperanto jest też we
wsiach bez prądu"*

Vlad'ka Chvátalová,
Belgia / Czechy

*"Dzięki esperantu zawarłem
wiele międzynarodowych
przyjaźni"*

Li Jianhua,
Chiny

*"Esperanto bardzo ułatwia
wymiany międzynarodowe"*

Kong Kil-yoon,
Korea

*"Zachwyciła mnie
wewnętrzna logika
esperanta"*

Zsófia Kóródy,
Niemcy / Węgry

*"Esperanto jest dla mnie
wielkim natchnieniem"*

Hokan Lundberg,
Szwecja

**DZIĘKI TEJ BROSZURZE DOWIESZ SIĘ O ESPERANCIE I O TYM,
JAK UŻYWAJĄ GO LUDZIE Z RÓŻNYCH KRAJÓW**